

İskoç ve Katalan Bağımsızlık Hareketlerinin Tarihsel Kökenleri ve Güncel Bir Karşılaştırması*

Eda KALFA**, Cengiz DİNÇ***

Öz

Bu çalışmada öncelikle, milliyetçilik, devlet altı milliyetçilik ve self determinasyon kavramları ampirik örneklerle desteklenerek analiz edilmektedir. Daha sonra İskoç ve Katalan bağımsızlık hareketlerinin tarihsel gelişimine, iç dinamiklerine ve güncel bir karşılaştırmasına yer verilmektedir. Çalışmada devlet altı milliyetçilik konusunda uzman düşünürlerin çalışmaları ve konunun güncelliğini koruması sebebiyle bağımsız düşünce ve yayın kuruluşlarının haberleri nitel olarak analiz edilmektedir. Bu bölgelerin bağımsızlık taleplerinin kamuoyunda güçlenmesinin en önemli nedenleri; emperyal gücün kaybı, güçlü devlet altı kurumsallaşma, kamu diplomasisi faaliyetleri, ekonomik talepler ve anayasal krizler olarak belirlenmiştir. Katalonya'da daha güçlü ekonomik motivasyon ve kamu diplomasisi bulunsa da son kamuoyu yoklamaları ve bölgesel seçim sonuçları, bağımsızlıktan çok özerklik haklarının genişletilmesi yönünde desteğin artışı olduğunu göstermektedir. İskoçya ise İngiltere'ye fazlasıyla bağımlı bir ekonomik yapılanma ve kamu diplomasisine sahiptir. Fakat İskoç Ulusal Partisi (SNP) liderliğindeki güçlü siyasi yapılanmasıyla özellikle *Brexit* sürecinde, kamuoyu yoklamalarından da anlaşılacağı üzere, bağımsızlık hareketleri konusunda uluslararası kamuoyunda ciddi bir baskı yaratabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İskoçya, Katalonya, Bağımsızlık Hareketleri, Self Determinasyon, Devlet Altı Milliyetçilik

JEL Kodları: F50, F54, Z00

Historical Origins and A Current Comparison of the Scottish and Catalan Independence Movements

Abstract

In this study, firstly, the concepts of nationalism, sub-state nationalism and self-determination are analysed with empirical cases. Then, the historical development,

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş/Received: 16.06.2021

Kabul/Accepted: 29.03.2022

DOI: <https://dx.doi.org/10.17336/igushbd.952005>

* Bu çalışmada, Eda KALFA'nın, Doç. Dr. Cengiz DİNÇ'in akademik desteği ve yönetiminde Osmangazi Üniversitesi SBE'de yürütmekte olduğu Yüksek Lisans tezinden geniş ölçüde yararlanılmıştır.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, SBE Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye. E-Posta: edakalfa@gmail.com **ORCID** <https://orcid.org/0000-0001-5367-0022>

*** Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Eskişehir, Türkiye. E-posta: cdinc@ogu.edu.tr **ORCID** <https://orcid.org/0000-0002-4433-9941>

internal dynamics and a current comparison of the Scottish and Catalan independence movements are explained. The studies of sub-state nationalism specialists and the news of independent think tanks and broadcasting organisations are analysed qualitatively. The most important reasons for the strengthening of the independence demands of these regions in the public opinion are determined as loss of imperial power, strong sub-state institutionalisation, public diplomacy activities, economic demands and constitutional crises. Although there is stronger economic motivation and public diplomacy in Catalonia, recent opinion polls and regional election results show that support for expanding autonomy rights rather than independence is on the rise. Scotland, on the other hand, has an economic structure and public diplomacy that is highly dependent on England. However, with its strong political structure led by SNP, especially in the *Brexit* process, as can be understood from the opinion polls, it can create a serious pressure on the international public opinion regarding the independence movements.

Keywords: Scotland, Catalonia, Independence Movements, Self-Determination, Sub-State Nationalism

JEL Codes: F50, F54, Z00

1. Giriş

Bu çalışmanın amacı, İskoç ve Katalan bağımsızlık hareketlerinin bağımsızlık konusunda merkezi hükümetlere ve uluslararası kamuoyuna hangi olgular ve gelişmelerle baskı yarattığını analiz etmek ve karşılaştırmalı bir analizini gerçekleştirmektir. Çalışma sorusu "*Katalan ve İskoç bağımsızlık hareketlerini uluslararası kamuoyunda farklı kılan gelişmeler nelerdir?*" olarak belirlenmiştir. Bölgelerdeki bağımsızlık hareketlerinin merkezi hükümete ve uluslararası kamuoyuna baskı oluşturmasının temelde dört önemli motivasyonu olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu motivasyonlar iki bölgenin karşılaştırılması yapılarak açıklanmıştır. Bu motivasyonlar kamu diplomasisi faaliyetleri, köklü devlet altı kurumsallaşma ve emperyal gücün kaybı, ekonomik faktörler ve anayasal krizler olarak belirlenmiştir.

Çalışmada ilk olarak milliyetçilik, devlet altı milliyetçilik ve self determinasyon üzerine teorik bir tartışma gerçekleştirilmektedir. Daha sonra İskoçya ve Katalonya'daki bağımsızlık hareketlerinin iç dinamikleri, tarihsel arka planları ve bölgesel siyasi partilerin faaliyetleri açıklanmaktadır. Ayrıca son dönem genel seçimlerle bağımsızlık söylemlerinde başat aktör olan bölgesel partilerin güncel durumu incelenmektedir. Ardından İskoçya ve Katalonya bölgeleri kültürel, tarihsel, ekonomik ve hukuksal açıardan karşılaştırmalı olarak açıklanmaktadır. Yine bu bölümde, devlet altı milliyetçilik hareketlerini tetikleyen Brexit ve başarısız referandumlar gibi güncel krizler değerlendirilerek kamuoyu araştırmalarında İskoç ve Katalan seçmenlerin bağımsızlığa bakış açıları analiz edilmektedir. Son olarak AB'nin (Avrupa Birliği) İskoç ve Katalan bağımsızlık hareketlerine olan yaklaşımına değinilmektedir.

2. Milliyetçilik, Devlet Altı Milliyetçilik ve Self Determinasyon Üzerine Teorik Bir Tartışma

Birçok teorisyen, 1970'lere değin etnik veya kültürel bölünmelere dayalı çatışmaların geçici olduğu ve endüstriyel toplumun gelişmesiyle azalacağı inancındaydı. O döneme kadar etnik çatışmalar milliyetçilik kategorisinde incelenmek yerine çoğunlukla ekonomik çatışmaların bir parçası olarak görülmüştür. Marksistler bu

çatışmaların kapitalist toplumun geçici bir aşaması olduğu görüşündeydiler. Çok uluslu Amerikan toplumu idealinden etkilenen birçok Amerikalı yazarsa etnik, kültürel veya milliyetçi çatışmaların ekonomik çatışmalardan daha az önemli olduğunu varsayarak ekonomik çatışmalara öncelik vermiştir (Birch, 1978: 325). Milliyetçilik hareketlerini ekonomik faktörlerle açıklamanın yeterli olmadığı, devlet altı milliyetçilik hareketlerinin de artmasıyla ileriki dönemlerde daha iyi anlaşılacaktır. Örneğin Birleşik Krallık'ta yer alan üç bölge (Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda) Kıta Avrupası'nın kârlı ihracat pazarlarından uzakta, engebeli arazi ve daha az verimli topraklarıyla İngiltere'den daha fakirdir. Bununla beraber İspanya'da yer alan, Madrid dışında, Bask Bölgesi ve Katalonya ülkedeki en refah bölgeleri arasında yer almaktadır. Bu bölgelerin ayrılıkçılık talepleri göz önünde bulundurulduğunda milliyetçiliğin artışı sadece ekonomik değişkenlere indirgemek mümkün değildir (Birch, 1978: 331).

Soğuk Savaş sonrasında devlet altı milliyetçilik kavramı ve onun devletlerin toprak bütünlüğüne etkisi siyaset bilimi çalışmalarının merkezinde yer almıştır. Ampirik olarak incelendiğinde Yugoslavya, Çekoslovakya ve Sovyetler Birliği'nin çözülüşüyle ortaya çıkan homojen devletler nihai amaçlarına ulaşamamış ve bölgelerde kanlı iç savaşlar ve etnik çatışmalar ortaya çıkmıştır. Örneğin Kosova'nın bağımsızlığı (2008) sadece Sırbistan ve Kosova arasında değil, diğer eski Yugoslavya cumhuriyetleri arasında da gerginliğe yol açmıştır. Güney Sudan'ın bağımsızlığı (2011) ile ortaya çıkan iç çatışmalar, komşu ülkeleri de etkileyen zayıf bir ülke yaratmıştır. Karadağ'ın Sırbistan'dan bağımsızlığı (2006) ise her iki ülkede de demokratik yönetime hiçbir katkıda bulunmamıştır (Anderson, Keil, 2016: 43). Sonuçta her ne kadar İskoçya ve Katalonya gibi bölgelerin çoğu, bağımsızlıklarını merkezi hükümetle barışçıl yollarla elde etmek istese de 1905 yılında İsveç yönetiminin Norveç'in birlikten ayrılmasına barışçıl olarak izin vermesi dışında bunun örneğine Avrupa ve hatta dünyada rastlamak oldukça zordur (Birch, 1978: 340).

Milliyetçiliği ve devlet altı milliyetçiliği açıklarken karşımıza çıkan en önemli problemlerden biri terminolojide ortak bir kaniya ulaşılamamış olmasıdır. Örneğin William Petersen, Amerikalıların millet kavramını devlet kavramıyla çok yakından ilişkilendirdiğini ve kavramın devlet içindeki etnik gruplar için kullanılmasında zorluğa yol açtığını ifade etmiştir. Bu nedenle Petersen, *devlet altı milliyetçilik* kavramının kullanılmasını önerirken Walker Connor *etnik milliyetçilik*, Will Kymlicka ile Christine Straehle *azınlık milliyetçiliği* ve Keating *azınlık milliyetçiliği* veya *ayrılıkçı milliyetçilik* kavramını kullanmıştır. Kymlicka ve Straehle (1999: 66) devlet milliyetçiliğinin vatandaşlara ortak bir dil, kimlik ve kültür empoze etmeyi amaçlayarak çeşitli ulus inşa politikaları benimsediğini; öte yandan, azınlıkların kendi devletlerini talep etmek için seferber olduklarını ifade etmiştir. Azınlık statüsündeki ulus, ulus devlet ve ulus ötesi seviyelerinin hepsini açıklayan bir teoriye ihtiyaç vardır çünkü bu seviyeler birbiriyle çatışmamakla beraber birbiriyle uyumludur. Ayrıca ulusal sınırları aşan uluslararası politik kurumlara ihtiyaç vardır. Böylelikle uluslararası güvenlik, çevresel problemler ve ekonomik küreselleşme gibi konuların üstesinden gelinebilecektir. (Kymlicka, Straehle, 1999). Keating, milliyetçiliğin ulus içindeki grupların mevcut ulus tanımıyla rekabet halindeki ulusal iddialarda bulunmalarını durduramayan sorunlu bir doktrin olduğunu ifade etmiştir (1996: 18). Birch'e göre ise milliyetçilik için farklı kavramların kullanılması yararlı veya kullanışlı değildir. Ona göre tanımlanabilir bir alana sahip belirli bir topluluk için siyasi özerklik talebi olan herhangi bir hareketlenme, milliyetçilik hareketi olarak tanımlanmayı hak etmektedir (1978: 332). Bu çalışmada ise son dönemdeki literatür çalışmaları göz önüne alınarak, devlet altı milliyetçilik kavramının ayrı olarak açıklanması gerekli görülmüştür.

Devlet altı milliyetçilik, merkezi devlete karşı hareketlenen bölgelerin savunduğu milliyetçilik türüdür. Bölgedeki ortak kimlik ve ayırt edici tarihselliği arkasına alarak

ulusal kimliğe karşı ve hatta üstün gelmeyi amaçlar. Yerel ve merkeze bağlı vatandaşlar arasında yaygın olarak görülen anlaşmazlıklardan farklıdır, çünkü bu türden anlaşmazlıklar aynı politik alanda gerçekleşmektedir. Hareketli bir devlet altı milliyetçilikte, mevcut politik alanın değiştirilmesi amaçlanır (Berwick, 2019: 14). Elbette devlet altı milliyetçilik kavramı diğer milliyetçilik türleriyle milliyetçiliğin temel ideolojik savlarında buluşsa da içerisinde bulunduğu devletin hâkim milli kimlik tanımına meydan okuduğundan muhalif karaktere sahip özgül bir milliyetçilik tipini oluşturmaktadır. İçinde yaşadıkları devletin mevcut siyasal yapısında yeterince temsil edilmediklerini düşündüklerinden toplumsal hareketler ve siyasi partiler olarak örgütlenerek devlette yoğunlaşmış iktidarı kontrol etmeye çalışmaktadırlar (Saylan, 2017: 93). Batı'da devlet altı milliyetçilik düşüncesi son zamanlarda artış göstermektedir. Giderek artan bu dinamizmin en önemli motivasyonlarından birini self determinasyon düşüncesinin gelişmesi, diğerini güçlü devlet altı milliyetçi hareketlerin ve söylemlerin sosyal politikalarla harmanlanarak gündeme getirilmesi oluşturmaktadır. İskoçya ve Katalonya gibi bölgeler self determinasyon ilkesini kullanarak özerkliklerini belli bir ölçüde geliştirmişlerdir. Bölgelerdeki kurumsallaşma, ulusal çıkarların ve bölgesel hareketliliğin gelişimi için önemli bir destekleyici güce sahiptir (Lecours, 2012: 271-274). İskoçya ve Katalonya, bu devlet altı milliyetçilik süreçleri göze alındığında başarılı örneklerdir.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde İskoçya ve Katalonya'nın self determinasyona dayalı devlet altı milliyetçilik hareketleri açıklanmaktadır. Siyaset felsefesi, bir kişinin kendi kaderini tayin etme (self-determinasyon) arzusunu, otonomi kavramı ile açıklamaktadır. İki kelimenin birleşimi ile oluşturulan bu kavramda, oto kelimesi benlik anlamına gelirken, nomi ise bilim, hukuk anlamı taşımaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) Şartı'nda yer alan self determinasyon, siyasi söylemde evrensel olarak kabul edilen nadir kavramlardan biridir. BM Şartı, eşit haklar ilkesi ve insanların self determinasyon ilkesine ilişkin olarak 1'inci fıkra 2'inci paragrafta bu konuya değinmektedir. Paragrafta, *"Halkların kendi kaderini tayin ilkesine ve eşit haklara sahip olmasına saygı temelinde uluslararası dostane ilişkileri geliştirmek ve evrensel barışın güçlendirilmesi amacıyla uygun olan önlemleri almak"* olarak ifade edilmektedir (UN Charter). Kendi kaderini tayin etme arayışı, insanların talep edilen topraklarda nasıl yönetildiklerine kendilerinin karar vermesiyle ilgilidir. Devletlerin toprak bütünlüğü ve self determinasyon hakkı BM Şartı'nda üyeleri tarafından saygı duyulması gereken ilkeler arasında yer almaktadır. İskoçya ve Katalonya'da gerçekleştirilen bağımsızlık referandumlarının da otonomi arzusuyla gerçekleştirildiği ve bu iki bölgedeki ayrılıkçıların self determinasyon ilkesi doğrultusunda bağımsız bir devlet olma amacı taşıdığı görülmektedir.

3. İskoç Bağımsızlık Hareketi

3.1. Bölgenin İç Dinamikleri ve Tarihsel Arka Planı

İskoçya, Birleşik Krallık'ın üçte birine karşılık gelen ve 77,910 km²lik alanı kapsayan dört özerk bölgesinden biridir. Birleşik Krallık'ın nüfusu 68 milyon 105 bindir ve bu nüfusun 5 milyon 454 binini İskoçlar oluşturur (%8) (Worldometer, 2021). Gayri safi yurtiçi hasılası (GSYİH) 2019'da 168 milyar İngiliz sterlini, kişi başı GSYİH'sı 30,770 İngiliz sterlini olarak kayıtlara geçmiştir (Clark, 2020). Birleşik Krallık'ta kişi başına düşen GSYİH'nın 2019'da 33 bin İngiliz sterlini olduğu göz önüne alınırsa (Statista, 2021), İskoçya ve Birleşik Krallık arasında kişi başı GSYİH bazında İngiltere lehine %10'luk bir fark vardır.

İskoç milliyetçiliği, günümüzde SNP'nin (sosyal demokrat İskoç Ulusal Partisi-Scottish National Party) önderliğini yaptığı, Birleşik Krallık ve bir ölçüde Avrupa'nın geleceğini etkileyen kritik ve dinamik bir siyasi oluşumdur (Broughton, 2021). İskoç milliyetçiliğinin kökeni üç yüz yıl önce Büyük Britanya ile birleşmesinden çok daha

öncelere dayanmaktadır (Solly, 2020). İskoç milliyetçiliği akademide ve kamuoyunda 1990 sonrasında nispeten daha fazla etkisini hissettirmeye başlamış olsa da İskoçya'nın *devredilmiş* yönetsel anlayışı ve ayırt ediciliğinin uzun bir tarihsel geçmişi bulunmaktadır. Bu karmaşık milliyetçilik tarihi, İskoç milliyetçiliğinin bugünkü dinamizmine sağlam bir meşruyet kazandırmaktadır.

İskoçya kendi parlamentosuna sahip, nispeten bağımsız bir ülkeyken 1707 yılında kabul edilen *Birlik Yasası* ile İngiliz ve İskoç Parlamentoları birleşme kararı almıştır (Britannica, Act of Union). *Birlik Yasası*, İskoç Parlamentosu'nda yer alan eğitimli soylular tarafından büyük bir çoğunlukla kabul edilmişse de tarih boyunca sürekli olarak savaşan İngiltere ve İskoçya'nın uzlaşması, İskoç halkı tarafından şüpheyle karşılanmıştır. İskoçya'da İngilizce hâkim dil olmuş ve imparatorluğun sağladığı olanaklar Britanya kimliğinin kolayca benimsenmesini sağlamıştır. Bu birliktelik, içerisinde bir yandan Britanya çatısı altında bütünleşmeyi barındırırken, diğer yandan İskoç kültürünü koruma çabalarına yönelik düşüncelerin doğmasına neden olmuştur (Saylan, 2017).

19. yüzyıl sonlarına gelindiğinde Birleşik Krallık'ın bölgede merkezileşme politikalarını artırması ve İngiliz Parlamentosu'nda Londra geleneklerini genişletmesiyle İskoçya'da kendi meclislerini tekrar oluşturma talepleri nüksetmiştir (Saylan, 2017). 1885 yılında kurulan İskoç Ofisi, İskoç Parlamentosu yeniden faaliyet gösterinceye kadar yerel yönetimde etki sahibi olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonrası özerk yönetimli yerel bir meclis kurulmasını amaçlayan yasa tasarıları Liberal Parti öncülüğünde İngiliz Parlamentosu'na iletilse de kabul görmemiştir. Bu girişim İskoç elitlerinin ilk önemli tepkisinin ortaya çıkmasına neden olmuş ve 1934'de SNP'nin kurulmasına zemin hazırlamıştır (Broughton, 2021).

İskoç siyasetinde siyasi partiler, siyasi fikirlerin ve bölgelerdeki hareketlerin odak noktasını oluşturmaktadır. Siyasi partilerin yapısı, 1945 yılından 1970'lere kadar uzanan süreçte sınıf ve dine dayalı örgütsel yapıların ve grupların desteğiyle oluşturulan yarı-kutuplaşmış bir modele benzetilmiştir (McTavish, 2016: 60). Muhafazakarların ve Liberallerin birleşmesiyle meydana gelen İskoç Birlikçi Partisi (Scottish Unionist Party) 1930'lardan 1960'lara kadar İskoç siyasetinde öne çıkmıştır. Parti, İskoç kimliğinin Britanya içerisindeki yerine vurgu yapmaktaydı ve parti içerisinde İskoç milliyetçileri daha sonra SNP'yi oluşturan kadroda yer almıştır. Muhafazakârlar hızla güç kaybetmeye başladığında İskoç siyaseti hızlı bir dönüşüm içerisine girmiştir. SNP, 1970 genel seçimlerinde %11 oranında oy almış ve o dönemden bu yana İskoç milliyetçiliğinin yükselişinin de etkisiyle İskoç siyasetinde etkisini artırarak devam ettirmiştir (McTavish, 2016: 59). Kuzey Denizi'nde 1970'lerde petrol bulunmasıyla halkın ayrılıkçı partilere olan desteği artmıştır. Petrol gelirlerini bağımsız bir şekilde kontrol edemeyen İskoçya ayrıca o dönemde sanayi alanında bir çöküş yaşamıştır. Thatcher (1979-1990 Birleşik Krallık Başbakanı) döneminde yaşanan ekonomide liberalleşme dalgası ve maden sektöründe benimsenen politikalar İskoç sanayisinin beşte bir oranında küçülmesine neden olmuştur. Ayrıca 1973 yılında ortaya çıkan ekonomik krizin etkilerini azaltma vaadiyle yönetime gelen Thatcher'ın yerel yönetimlere yapılan mali yardımları büyük ölçüde azaltması ve yerel yönetimleri sıkı bir şekilde kontrol altına alması İskoçya'nın ve diğer yerel yönetimlerin tepkisine yol açmıştır. SNP'nin favori ülkesi ise, gelirlerini bağımsız sosyal fonlarıyla muhafaza eden Norveç olmuştur (Jack, 2021).

Bölgedeki değişimlere paralel olarak Avrupa'da artan dikey demokratikleşme, yükselen kişisel özgürlükler ve küreselleşme, İskoçya'yı da etkilemiştir (Massetti ve Schakel, 2020). Elbette bunda, Birleşik Krallık'ın 1973'te Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olmasının etkisi olmuştur (Nairn, 2003). Tüm bu gelişmeler İngiliz Hükümeti üzerinde bir baskı yaratmıştır. Kilbrandon Komisyonu (Birleşik Krallık, İngiliz Adaları ve kurucu ülkelerin anayasalarının yapısını incelemek için kurulmuş Kraliyet Anayasa Komisyonu) 1974'te yetki devri ilkesini onaylayan ve İskoç Parlamentosu'nun

kurulmasını öneren bir rapor yayınlamıştır. İngiliz Parlamentosu'nun verdiği yetki devriyle, İskoçya Bakanlığı bünyesindeki sağlık, eğitim, konut, yargı konulu ve sosyal içerikli haklar yerel parlamentoya devredilmiştir (The Scottish Parliament, 2018).

İskoç Parlamentosu'nun orantılı oylama sistemi tek bir partinin çoğunluğu elde etmesini zorlaştıran bir sistem olmasına rağmen SNP, 2007 yılında parlamentoda en fazla koltuğa sahip parti olarak azınlık hükümeti kurabilmiş ve sonrasında 2011 Holyrood (İskoç Parlamentosu) seçimlerinde çoğunluğu kazanarak İskoçya'nın en büyük partisi olmuştur. Temel hedefi anayasa değişikliği ve bağımsızlık olan SNP'nin bu galibiyeti daha önce 1910 yılında İrlanda milliyetçisi Redmond'ın başarısı dışında Westminster'da görülmemiş bir başarıdır (McTavish, 2016). SNP'nin parlamentoda gücü elde etmesinin öncesinde, sekiz yıllık bir süreçte, AB ile ilişkiler, İskoç İşçi Partisi'nin Birleşik Krallık İşçi Partisi'nin etkisi altındaki resmi olmayan ilişkileriyle sürmüştür. Dönemin SNP lideri Alex Salmond, artık *büyük abi* ile tartışmamak için dikkatli olmak yerine İskoçya'nın çıkarlarına odaklanacaklarını ifade etmiştir (Cairney, 2012: 231-234).

SNP, 2011 yılında tek başına hükümeti kurduktan bir yıl sonra İngiliz ve İskoç Hükümetleri arasında varılan Edinburgh Antlaşması'yla saklı meseleler arasında olan referandum hakkı, İskoç Parlamentosu'na geçici yetkili unvanıyla verilmiştir (Saylan, 2017: 11). İngiliz ve İskoç yönetimleri arasında 2012 yılında referandum tarihini belirlemek için bir anlaşmaya varılmıştır. Bir yıl sonra referandum için Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron ve İskoçya Birinci Bakanı Salmond, İngiliz Parlamentosu'nun onayının bulunduğu bir taslak hazırlamıştır. Bunun ardından 2014'teki bağımsızlık referandumuna katılım %84 olmuş ve %55,30 hayır, %44,70 evetle İskoç seçmeni Birleşik Krallık'tan ayrılmaya *şimdilik* yeteri kadar destek vermemiştir (BBC, 2014). Alex Salmond, referandumu İskoçların İngilizleri yendiği ünlü Bannockburn Savaşı'nın 700. yıl dönümünde gerçekleştirerek milliyetçi duygulardan yararlanmayı hedeflemiştir. Öğrencilik yıllarından beri bir *asi* olarak ün kazanan Salmond, SNP'nin daha saldırgan ve radikal olması için çağrı yapan üyelerinden biri olduğu için partiden ihraç edilse de kısa sürede tekrar SNP'nin önde gelen liderlerinden olmuştur (Kellner, 2021). Bağımsız İskoçya'nın köklü tarihini bir retorik olarak kullanan Salmond, 2021'de kurduğu Kelt dilinde İskoçya anlamı taşıyan radikal ayrılıkçı *Alba* Partisi'yle bağımsızlığı savunmayı sürdürmektedir.

Tablo 1. Birleşik Krallık Genel Seçimlerinde İskoç Partilerin Oy Oranları

Partiler	2010	2015	2017	2019
İskoç Ulusal Partisi	%19,9	%49,97	%36,9	%45
Muhafazakâr Parti	%16,7	%14,92	%28,6	%25,1
Liberal Demokrat Parti	%18,9	%7,55	%6,8	%9,5
İşçi Partisi	%42	%24,30	%27,1	%18,6

SNP, 2015 genel seçimlerinde Westminster'da İskoçya için ayrılan koltukların %50'sini alarak İskoç çıkarlarının Londra'da başlıca temsilcisi haline gelirken, İskoç İşçi Partisi oyların sadece %24,3'ünü almıştır. SNP 2019 seçimlerinde, 2017 seçimlerine kıyasla Birleşik Krallık genelinde oylarını %8'den fazla artırmış, İskoçya'da %45 oy oranına sahip olmuştur. Birleşik Krallık'taki oy oranı ise %3,9 olmuştur. Her ne kadar 2019 Birleşik Krallık Genel Seçimleri, Muhafazakarların %43,6 oranındaki galibiyetiyle sonuçlanmış olsa da İskoçya'da Muhafazakar Parti azımsanamayacak sayıda oy kaybetmiştir. İskoçya Birinci Bakanı Sturgeon, bu galibiyetin İskoç halkının çoğunluğunun

bağımsız bir ülke olarak AB üyesi olmak istemesinin bir sonucu olduğunu ve İskoçların bu talebini SNP'nin savunması gerektiğini ifade etmiştir (BBC, 2019). 7 Mayıs 2021'de gerçekleşen İskoçya yerel seçimlerinde ise parlamentoda art arda dördüncü zaferini elde eden SNP, 2007'den bu yana İskoç Parlamentosu'nu yönetmeye devam etmektedir (Scheffer ve David, 2021).

3.2. Brexit Sürecinde Artan İskoç Bağımsızlık Referandumu Talepleri ve SNP'nin Faaliyetleri

İngiltere'nin AB üyeliğinin devam edip etmeyeceğini belirlemek amacıyla yapılan 23 Haziran 2016 tarihli referandumda (Brexit Referandumu), Birleşik Krallık seçmeni %51,89 oyla AB üyeliğinin sona erdirilmesi kararına varmıştır. İskoçya %62, Kuzey İrlanda ise %55,8 oyla AB'de kalmayı savunurken, Galler %52,5 ve İngiltere %53'le ayrılma yönünde oy kullanmıştır (BBC, 2016). Birleşik Krallık içerisinde 17 milyon 410 bin seçmen ayrılma kararı verirken, 16 milyon 141 bin seçmen kalamamıştır. Sadece %1,7 oranındaki bir kitle, ayrılma değil de kalma yönünde irade gösterseydi böyle bir sonuç ortaya çıkmayacaktı (Dinç, 2019: 230).

İskoç Hükümeti, bağımsızlık referandumu sonrası koşulların Brexit nedeniyle değiştiğini belirterek ikinci bağımsızlık referandumu için bölgesel yönetime yetki devredilmesi çağrısı yapmaktadır. Ancak İngiltere Başbakanı Johnson, bağımsızlık referandumunun her nesilde bir defa tekrarlanması gerektiğini ve kırk yılda bir yapılacak referandumun iyi bir ölçüt olacağını ifade etmiştir (Forrest, 2021). Johnson'un bu açıklaması, kendi yönetiminde gerçekleşecek bir ayrılığı yönetememe kaygısıyla bağımsızlık referandumunu erteleme çabası olarak yorumlanabilir. İskoçya Yasası'nın 30. maddesi, referandum için İngiliz Parlamentosu'ndan izin alınması zorunluluğundan bahsetmektedir (Torrance, 2019). İngiliz Parlamentosu'nda 650 koltuktan 365'inin Muhafazakâr Parti'ye ait olması referandum yetkisinin İskoç Parlamentosu'na devredilmesini zorlaştırmaktadır (UK Parliament, 2021). Bu nedenle SNP, Birleşik Krallık Hükümeti'nin rızası olmadan bağımsızlık referandumu tasarısını İskoç Parlamentosu'ndan geçirmenin ikinci planları olduğunu açıklamıştır. Bu durumda, 30. maddenin geçerli olup olmadığına Birleşik Krallık Anayasa Mahkemesi karar verecektir. Önemli bir karar, böylesi bir referandumun 2017 Katalonya Bağımsızlık Referandumu gibi uluslararası arenada destek görmeyeceği konusunda endişelidir. SNP'nin de AB ve diğer uluslararası aktörlerin tanımadığı bir referandum gerçekleştirme konusunda ihtiyatlı davrandığı görülmektedir. Birleşik Krallık'ta kalma taraftarı olan İskoç Muhafazakâr Parti, *wildcat* (tek taraflı, yasa dışı) referandumun hem İskoçya hem de Birleşik Krallık için kayıplara yol açacağını savunmaktadır. İskoç İşçi Partisi ise daha fazla özerkliğin getirilmesi gerektiğini savunurken ikinci bağımsızlık referandumuna destek vermemektedir. Öte yandan İskoç Parlamentosu'nda SNP ve İskoç Yeşilleri milletvekillerinin çoğunlukla yer alması demokratik bir şekilde seçilmiş milletvekillerine karşı referanduma hayır denmesini zorlaştıracaktır (Forrest, 2021).

Bağımsızlığın getireceği ekonomik ve sosyal değişimlere değinilmesi de önemlidir. Bağımsızlık referandumuna gidildiği takdirde, zaten Brexit'le sıkıntıya giren İngiltere ve İskoçya ekonomileri yeni olumsuz gelişmelerle karşı karşıya kalacaktır. İskoçya ekonomisi Brexit sürecinde gerilemiş ve 2019 yılı boyunca İskoçya GSYİH %0,7 büyüme ile Birleşik Krallık'ın %1,4 oranındaki büyümesinin gerisinde kalmıştır (Scottish Government, 2020). Ekonomistler ve piyasa uzmanları, 2019 ve 2020 yılları arasında Birleşik Krallık ekonomisine %8 oranında katkı sağlayan İskoçya'nın referanduma gitmesinin İngiltere piyasası için azımsanamayacak riskler içerdiğini düşünmektedir (Keep, 2020). Çünkü Kuzey Denizi'nde bulunan petrol yatakları, tekstil, viski, bankacılık ve finans gibi sektörleriyle İskoçya, Britanya için göz ardı edilemeyecek bir ekonomik

büyükliğe sahiptir. İskoçya tarafından bakıldığında ayrılma durumunda, bütçe açığının giderek artmasıyla yeni finansman arayışlarına gitmek gerekecektir. AB ve EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Birliği) ise önemli iki alternatif olarak görülmektedir (MacAskill, 2021).

Londra'nın, İskoçya'nın çıkarlarını göz ardı ederek yürüttüğü Brexit sürecinin sonuçlarına kayıtsız kalmak istemeyen SNP, artık İskoçya'nın bağımsız olmasından başka bir seçeneğinin kalmadığını ileri sürerek partinin internet sitesinde İskoçya'ya güvencesi verilmiş sözlerin tutulmadığını bazı örneklerle yer vererek açıklamıştır (Stando, 2020). Gençlerin yurt dışında eğitim almalarına fırsat tanıyan Erasmus+ programının bir yıl önce İskoç Muhafazakâr Parti eski lideri Carlow tarafından devam edeceğinin açıklanmasına rağmen Birleşik Krallık'ın programdan ayrılması örnek gösterilmiştir. SNP bu kararı gençlere sunulan önemli bir fırsatın terk edilmesi ve verilen vaatlerin tutulmaması olarak yorumlamıştır (Stando, 2020). Bu açıklamada Avrupa gençlik projelerine olan ilgi belirtilerek gençlerin desteğinin alınması hedeflenmiştir. Uzlaşmaya varılmayan bir başka konuya balıkçı tekneleri olmuştur. SNP, AB balıkçı teknelerinin Birleşik Krallık'ın iki yıllık geçiş döneminde, en az beş yıl ve belki de daha uzun sürecek İngiltere sularına ulaşım hakkını elde etmesini eleştirmektedir. Bu karara öncesinde büyük bir tepki gösteren ve Birleşik Krallık'ın balıkçılık yaptığı suları tamamen kontrol etmesi gerektiğini savunan İskoç Muhafazakâr Parti liderleri Douglas Ross ve John Lamont durumun İskoçya'ya ihanet olacağını söylemiştir. Fakat ilerleyen süreçte Johnson'ın Brexit kararını ve AB'nin balıkçılık yapılan sulara erişimini desteklemişlerdir (Stando, 2020). SNP'nin Brexit Anlaşması'yla ilgili eleştirdiği bir başka konu, İskoç çıkarlarının göz ardı edilmesinin aksine Kuzey İrlanda'ya sunulan *fırsatların* bolluğudur. SNP'ye göre Kuzey İrlanda, Johnson'ın *Brexitinde* deyimim tam anlamıyla *iki dünyanın da en iyisi* muamelesi görmektedir. *Sert Brexit*, AB'den ayrılırken yumuşak bir çıkışın gerçekleşmediğini açıklamak için kullanılmaktadır. Böylelikle Birleşik Krallık, sadece AB değil, Ortak Pazar, Gümrük Birliği ve AB Adalet Divanı'nından da ayrılacaktır (Dinç, 2018: 19). İskoçya'yı AB'den tamamen uzaklaştıran *Sert Brexit'e* rağmen Kuzey İrlanda'ya Birliğin tek pazarına özel erişim ve diğer bazı fırsatların sunulması SNP'ye göre kabul edilemez bir çifte standardı göstermektedir (Stando, 2020).

Bu açıklamalar ve hedefler SNP'nin bağımsızlık referandumuna meşruiyet kazandırmak için ileri sürdüğü argümanlardır. SNP bu açıklamalarla sadece İngiliz Hükümeti'ne karşı değil İskoç Parlamentosu içerisindeki İskoç Muhafazakârlar gibi muhalefet parti liderlerinin de İskoç çıkarları konusunda sözlerinde durmadıklarını göstererek İskoç halkın desteğini almayı hedeflemektedir.

4. Katalan Bağımsızlık Hareketi

4.1. Bölgenin İç Dinamikleri ve Tarihsel Arka Planı

İspanya'nın 17 özerk bölgesinden biri olan, 7 milyon 725 milyon ile %15'lik nüfusunu kapsayan Katalonya, İber yarımadasının kuzey doğusunda konumlanmış 32,113 km'lik bir alanı kapsamaktadır. 2019 verilerine göre 249 milyar avro GSYİH ve 32,7 bin avro kişi başı GSYİH ile İspanya GSYİH'sının beşte birine sahiptir (Statista, 2021). Yunanistan'dan daha fazla geliri olan Katalonya, İspanya'nın Madrid'den sonra en zengin ikinci bölgesidir. Özerk bölgeler arasında Katalonya, Galiçya ve Bask Bölgesi tarihleri ve kültürleriyle doğal oluşumlar, diğer bölgeleri ise Madrid tarafından yaratılan suni bölgeler olarak kabul edilmektedir (Yıldız, 2011: 187). İber yarımadasının nispeten dağlık coğrafyasında yer alan İspanya, Avrupa'nın diğer kesimlerine göre etnik ve kültürel olarak çoğulcu ve bölgesine bağlı bir toplumsal yapılanmaya sahiptir.

Bölgedeki milliyetçilik hareketi, Katalonya'nın İspanya'dan bağımsızlığını veya daha fazla özerkliğini talep eden politik bir harekettir. Özellikle 19. ve 20. yüzyılda

İspanya'nın sanayileşme sürecinde merkez olarak dünyanın çeşitli yerlerinden göçmen çeken Barselona'da milliyetçilik zamanla yükselmiştir. Bünyesinde teröristleri ya da gerilla gruplarını uzun süre barındırmadığı için Bask bölgesindeki ayrılıkçılık hareketinden farklıdır ve İskoçya'ya benzerlik gösterir. Bölgenin milliyetçilik hareketleri her ne kadar 1939-1975 yılları arasında İspanya'yı diktatörlükle yöneten Francis Franco'nun ölümünden sonra elde edilen özerklikle ses getirse de bölgenin özerkliği 15. yüzyılda Aragon Krallığı'nın Kastilya Krallığı'yla birleştiği İspanya'nın kuruluşuna kadar dayanır. Bu birleşmeyle Aragon Krallığı'nda Katalonya'nın da dâhil olduğu bazı bölgeler, kendi bazı kanunlarını uygulamaya devam etmişlerdir. İspanya, Franco dönemi hariç hiçbir zaman mutlak bir merkezîyetçi yönetim anlayışına sahip olmamıştır. Diğer Avrupa devletlerine göre nispeten daha erken kurduğu merkezîyetçi monarşi geleneğiyle İspanyol devleti, daha 15. yüzyılda imparatorluk öncesi geleneklerin yaşatılmasına imkân vermiş ve kent güçlerinin direnişiyle karşılaşmadığı sürece bölgelerin iç işlerine müdahalede bulunmamıştır. 1812 Cadix Anayasası'yla yasallaştırılan il ve belediye gibi ikili merkezi sistem, İspanya'nın konfederal yapısını 1978 Anayasası'na kadar ayakta tutmuştur. Katalonya ve Bask bölgelerinde 20. yüzyıl başlarında milliyetçilik akımları halktan destek alarak büyüme göstermiş, 1931'de İkinci Cumhuriyet'le yerele ait tüm konuların yerel yönetimlere verilmesi ve bölgelerin özerkliklerinin tanınması kararı alınmıştır (Yıldız, 2011: 178-181).

Katalonya, 1931-1939 yılları arasındaki İkinci Cumhuriyet'te elde ettiği ve İspanya Meclisi tarafından onaylanıp yürürlüğe giren 1932 Katalonya Özerklik Statüsü ile özerklik kazanmıştır (Balcells ve Walker, 1996: 96). *Generalitat de Catalunya* yerel bir hükümet olarak faaliyet göstermiştir. Fakat yeni siyasal yapılanmaya yönelik tepkiler büyüyerek iç savaşa neden olmuştur. Özerklik statüsü, demokratik seçimi savunan Cumhuriyetçiler ve Franco liderliğindeki milliyetçiler arasında 1936-1939 yıllarındaki iç savaşa kadar sürmüştür. Franco ve taraftarlarının zaferiyle sonuçlanan iç savaş sonrasında infaz ve tutuklamalar artmış, sıkı askeri kontrol döneminde özgür sendikalar da kaldırılmıştır. Katalonya ve Bask bölgeleri kendi kimliklerinin işaret ve sembollerıyla daha yeni kazandıkları özerklik statülerini kaybetmişlerdir (Thomas, 2012: 10). Franco dönemindeki siyasi baskılar ve Katalanca konuşma yasağı nedeniyle toplumda ayrılıkçı hareketler artmıştır (NTV, 2019). 1975'te Franco'nun ölümüyle, demokrasiye kontrollü bir geçiş süreci başlamış ve Katalan siyasi partileri oluşmaya başlamıştır. Katalan yönetiminin temsilcisi olan *Generalitat de Catalunya* (135 kişilik Katalonya Parlamentosu ve Katalonya Hükümeti'nden oluşmaktadır.) tekrar kurulmuş ve Katalan ılımlı milliyetçileri yapılan ilk seçimlerin galibi olmuştur (Greer, 2007: 93).

1978 Anayasası ile İspanya yönetimi, kısa sürede dikta rejiminin kalıntılarını yok etmeyi başarmış ve Avrupa tarzı liberal değerleri benimseyerek refah devleti olma yoluna girmeye çabalamıştır. Bununla beraber Avrupa Topluluğu'na üyelik süreci de hızlanmıştır. Katalonya, tekrar özerkliğe kavuşmuş ve kendi meclisi de dâhil olmak üzere yerel kurumlarını inşa etme sürecine girmiştir. Bu anayasa İspanya'nın demokratikleşme sürecinde gizli bir federal yapılanmaya gittiği iddia edilmiştir. Fakat İspanya Parlamentosu'nda özerk bölgelerin etkisi aslında oldukça sınırlıydı ve bölgeler esasen senato kararlarında daha etkiliydi. 1978 Anayasası ile Katalonya bölgesi diğer bölgeler gibi özerklik kazanmış olsa da bağımsızlığın önündeki en büyük engel yine aynı anayasa olmuştur. Anayasanın 2. maddesinde İspanya'nın bölünmez bütünlüğüne yapılan atıfta ülke içindeki bölgelerin self determinasyon ilkesi bağlamında bağımsızlık iddiaları yasadışı ilan edilmekte ve İspanya'nın ulusal çıkarlarının korunması adına gerektiğinde bölgelerin özerklik statüsünün kısmen veya tamamen askıya alınmasına izin verilmektedir (The Spanish Constitution, 1978).

Katalan bağımsızlığını savunan muhafazakâr *Convergence and Union* (CiU) partisinin lideri Jordi Pujol, Katalonya'nın ilk bölgesel seçimlerinde iktidara gelerek 19 yıl

boyunca bölgesel seçimleri kazanmış ve 23 yıl boyunca bölgeyi yönetmiştir. Daha sonra *İspanya Sosyal Demokrat Parti*'nin (PSOE) kardeş partisi olarak görülen üç partinin birleşmesiyle oluşmuş, İspanya birliğini savunan *Katalonya Sosyalist Parti* (PSC-PSOE) popülerite kazanmış ve 20 yıl sonra, 2003'te, CiU hükümetten çekilmiştir. Fakat İspanya'da 2000-2004 yılları arasında etkili olan merkez sağ hükümetin özerk bölgelerin yetkilerini sınırladığı politikaları özerklik taleplerini yeniden artırmıştır (Yıldız, 2011). Sonraki merkezi yönetimler bu stratejiden uzak daha ılımlı politikalara yönelmiştir. Artan taleplerle 1979'daki özerklik statüsünü genişleten 2006 Katalonya Özerklik Statüsü için referandum gerçekleştirilmiş, %79,3 evet alınmıştır ve İspanya Ulusal Meclisi tarafından onaylanmıştır (BBC, 2006). Ancak statü kabul edildikten dört yıl sonra İspanya Anayasa Mahkemesi tarafından bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Sonraki dönemde de tekrarlanmak istenen ve bağımsızlık gayesi güden referandumların tümü Anayasa Mahkemesi tarafından yasadışı ilan edilmiştir. Mahkemenin bu kararı dönemin Katalonya Başkanı Mas'ın bağımsızlık yanlısı liberal partisinin (*PDeCat*) çoğunlukla yeniden seçilmesi ve bağlayıcı olmayan iki soruluk bir bağımsızlık referandumu gerçekleştirilmesinin önünü açmıştır. Katılımın %37 olduğu referandumda ilk soru "Katalonya'nın bir devlet olmasını istiyor musunuz?" iken, bu soruya evet cevabını verenler ikinci soruya geçmişlerdir: "Katalonya'nın bağımsız bir devlet olmasını istiyor musunuz?". İki soruya da %80 oranında evet denmesi sonrası Mas bağlayıcı bir referandumun gerekliliğinden söz etse de 2015 yılında gerçekleştirilen seçimde Girona Belediye Başkanı Puigdemont başkanlığa gelmiştir. Puigdemont'un popüler olmadan çok önce de bağımsızlık referandumunu destekleyen ve Katalan bağımsızlığına kendini adanmış siyasetçi kimliğe sahip olduğu bilinmekteydi. Bağlayıcı bir bağımsızlık referandumu gerçekleştireceği sözünü veren Puigdemont'un girişimleri destek bulmasına rağmen, anayasa tarafından kesinlikle yasadışı ilan edilen referandumun tanınmayacağı ve referanduma katılımın düşük olacağı o dönemde de tahmin edilmekteydi (Calamur, 2017).

4.2. Katalonya Bağımsızlık Referandumu ve Sonrasındaki Gelişmeler

Katalonya Parlamentosu'nda self determinasyon hakkı kapsamında Referandum Yasası onaylandıktan sonra, 1 Ekim 2017'de seçmene "Katalonya'nın cumhuriyet biçiminde *bağımsız bir devlet*" olmasını isteyip istemediklerinin sorulduğu, meşruyeti tartışmalı tek taraflı bir bağımsızlık referandumu düzenlenmiştir. İspanya Anayasa Mahkemesi, referandumu yasadışı ilan etse de katılımın %42,3 olduğu referandumda %90 oranında evet oyu çıkmış ve Katalonya tek taraflı bağımsızlığını ilan etmiştir. Katalonya'nın bağımsızlık referandumu İskoçya'nın 2014 yılında gerçekleştirdiği referandumdan farklılık göstermektedir. Çünkü İskoçya'daki referandum Londra'nın onayıyla yapılmıştı. Referandumun tartışmalı diğer bir yönü ise oylamaya katılım oranı olmuştur (BBC, 2017). Bu durum hem merkezi hükümet hem de diğer ülkeler nezdinde, AB'ye üye ülkeler dahil, kabul edilebilirliği konusunda soruna yol açmıştır. Referandum üzerine hükümet oldukça sert kararlar almış, hareketin liderleri sürgüne gönderilmiş, yargılanmış ve liderlerin Avrupa ve Katalonya Parlamentosu'nda söz hakkı almasının önü olabildiğince kesilmiştir. Alınan kararlar İspanya siyasetinde dengesizliği artırmıştır. Kasım 2019 genel seçiminde Madrid Parlamentosu'nda, Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) %28,0 oy alarak ilk sırada yer alırken, muhafazakâr Hristiyan demokrat Halk Partisi (PP) %20,8 ile ikinci sırada ve aşırı sağ parti olan Vox, %15,1 oy oranıyla üçüncü en büyük parti olarak yerini almıştır. Ülkenin demokrasiye geçişinden 40 yıl sonra ilk defa aşırı sağ bir parti İspanya yasamasında yer almıştır. Seçimdeki oy oranları incelendiğinde Katalonya'da bağımsızlık isteminin ardından İspanya'da bir tepki oluştuğu ve İspanyol milliyetçiliğini savunan ulusal muhafazakâr sağ partilerin yükselişe geçtiği görülmektedir. Referandum sonrası İspanya ve ayrılıkçı gruplar arasındaki gerilim

soğumamış ve İspanya siyasetinde krizlerin önü kesilememiştir. İspanya dört yıl içerisinde dört genel seçim gerçekleştirmiş fakat parlamentoda partiler arasında dengeli iktidarın kurulması mümkün olmamıştır (Oliveira, 2020:3).

Referandum ülkede sadece siyasi krize yol açmamış ekonomik olarak da Katalonya'daki şirketlerin ve bankaların bazı önlemler almasını gerektirmiştir. İspanya Hükümeti'nin bölgenin özerk yetkilerini askıya alarak polis müdahalelerini devreye sokması ve Katalonya'nın bağımsız olduğu takdirde AB üyesi olup olmayacağını belirsizliği, Katalonya'daki banka ve özel şirketlerin merkezlerini Madrid'e taşımalarına neden olmuştur (Oliveira, 2020:3).

Tablo 2. İspanya Genel Seçimlerinde Katalan Partilerin Oy Oranları

Partiler	2011	2015	2019 Nisan	2019 Kasım
ERC-SOBIRANTES	%7	%17,99	%24,61	%22,54
PSC-PSOE	%26,66	%15,69	%23,21	%20,50
ECP-GUANYEM EL CANVI	-	%24,71	%14,85	%14,17
JUNTS PER CATALUNYA	-	-	%12,08	%13,68
CiU	%29,35	-	-	-

Tablo 2'den de anlaşılacağı üzere, Katalan siyasetinde çeşitliliği gözetilen bir yapı mevcuttur. İspanya'da 2015 seçimleriyle 2019 seçimleri karşılaştırıldığında, Katalan ayrılıkçıların oy oranlarını %32'den %39'a yükselttiği görülmektedir. Ancak kazanan, radikal ayrılıkçılardan ziyade nispeten ılımlı parti olan ERC (*Republican Left of Catalonia*) olmuştur. Lideri Oriol Junqueras'ın hapiste olduğu bağımsızlık yanlısı sosyal demokrat parti ERC, 350 üyeli İspanya Parlamentosu'nda (9 koltuk artırarak) 15 koltuk edinmiştir. Eski Katalan Başkan Puigdemont'un partisi liberal ayrılıkçı Together for Catalonia (*Junts Per Catalunya*) ise 2016 yılına göre 1 koltuk kaybederek 7 koltukla parlamentoda yerini almıştır. Puigdemont'un Brüksel'e sığınarak referandumdan sonraki süreci iyi yönetememesi partinin destek kaybetmesine neden olmuştur. 2019 seçimlerinde ikinci olan ve İspanyol birliğini savunan Sosyalistler (*PSC - Socialists' Party of Catalonia*) 2016 yılına göre 5 koltuk daha az alarak 12 koltuğa düşerken, Katalan toplumun İspanyol birliğini savunan kesimin küçümsenecek bir azınlık olmadığı görülmektedir. Katalonya'nın self determinasyon talebini destekleyen fakat tam bağımsızlığı savunmayan sol kanat partilerin oluşturduğu koalisyon In Common We Can (*En Comu Podem*) ise 12 koltuktan 7 koltuğa düşmüştür. Tüm bu gelişmeler sürerken Sosyalistler ve Podemos partisi 2017 referandum krizini yatıştırmak istemekte ve ayrılıkçılık taleplerini yumuşatmaktadır. Katalonya'da ılımlı havanın baskın olduğu ve tüm bu bağımsızlık tartışmalarının yatıştırılması için toplumda genel bir istek olduğu görülmektedir.

ERC, başarısız bağımsızlık referandumundan sonra kendine anayasal yollardan yürütebileceği uzun vadeli bir bağımsızlık stratejisi çizmiştir. 2019 referandumunu sonuçları, ERC'nin bu stratejisinin toplum tarafından desteklendiğini kanıtlar niteliktedir. Bu süreçte ERC, Madrid ile müzakereler yürütüp İspanyol hukukuna uygun olarak hedeflerini gerçekleştirmek istediklerini ve merkezi hükümete karşı gelmek yerine diyalog için çaba harcayacaklarını ifade etmiştir (The Local, 2019).

Sonuç olarak, Katalan bağımsızlık referandumu sonrasında radikal ayrılıkçı partiler koltuk kaybetmiş, hükümetle diyaloga giren ılımlı partiler güç kazanmıştır. Katalan halkının bağımsızlık sürecini İspanya Hükümeti'yle ve İspanya Anayasası'yla uygun olarak yürütmek istediği görülmüştür. Katalan halkı, hükümetle diyaloga girmeden bağımsızlığın gerçekleşmeyeceğine veya gerçekleşse dahi uluslararası tanınmanın mümkün olmadığına ikna olmuş görünmektedir.

5. Katalan ve İskoç Bağımsızlık Hareketlerinin Karşılaştırması

Katalanlar ve İskoçlar buldukları topraklar üzerinde zaman zaman baskı görmüş olsalar da uzun yıllar kendi bölgelerinde huzur ve barış içerisinde yaşayabilmişlerdir. Bu iki ulus halen demokratik ülkeler içerisinde geniş özerk haklara sahip olarak varlıklarını sürdürmektedir. Buna rağmen Avrupa içerisinde diğer uluslardan farklı olarak bu iki bölge ayrılma yönünde daha kuvvetli toplumsal mutabakat sergilemektedir. Ulusların içinde bulunan devlet altı ayrılıkçı gruplar ve partiler, geçmişteki politik çekişmelerle güncel ekonomik ve siyasi krizleri bir araya getirmektedirler. Bu hedef çerçevesinde milliyetçi tutkuları hareketlendirerek tek bir bağımsız devlet içerisindeki aidiyet, ekonomiye ve toprağa bağlılık gibi karmaşık bağımlılıkları azaltmaya çalışmaktadırlar.

Katalonya ve İskoçya'nın devlet altı kurumsallığı, imparatorluk geçmişleri, demokratik siyasi sistem içerisindeki faaliyetleri ve Avrupa içerisinde yer almaları nedeniyle birbirlerine benzedikleri görülmektedir. Bu bağlamda Katalonya ve İskoçya'daki ayrılıkçılık hareketleri bir diğerini etkileme gücüne sahiptir. Öte yandan hukuksal mekanizmaları, ekonomik kapasiteleri, kamu diplomasisi politikaları, güncel krizlerle değişen yapıları, merkezi hükümetlerle aralarındaki ilişkiler ve siyasi istikrarları incelendiğinde farklı oldukları görülmektedir. Sonuçta tüm bu benzerlik ve farklılıkların ötesinde, aşağıda açıklanan faktörlerle bu bölgeler sadece bağlı oldukları merkezi hükümetlerde değil uluslararası kamuoyunda da diğer devlet altı hareketlere kıyasla daha fazla ses getirmeyi başarmışlardır.

5.1. Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde ve Kamuoyu Araştırmalarında Bağımsızlık Hareketi

Kamu diplomasisi, Katalan ve İskoç gibi bağımsızlık talebi olan uluslarda oldukça önemlidir. Bu uluslar güçlü bir kimlik algısı yaratabilmek amacıyla farklı ülkelerde kendilerini duyurarak sahip oldukları siyasi etkiyi artırmayı hedeflemektedirler. Bu doğrultuda Katalonya'nın kamu diplomasisi anlayışı spesifik bölgelere ve aktörlere odaklanan pragmatik bir dış politika aracı olarak görülmüştür. Merkezi hükümet tarafından birçok serbestlik tanınan Katalan Hükümeti ve Katalonya Parlamentosu'nun teşviyle geliştirilen halkla ilişkiler birimleri, yabancı kamuoyunu etkilemek amacıyla yeni kanallar oluşturmuştur. Katalanların dışarıda seslerini duyurabilmeleri için elçiliklerin açılmasına önem verilmektedir. Katalan elçilikler Berlin, New York, Roma, Washington gibi büyük şehirlerde yer almaktadır (Gencat, 2021).

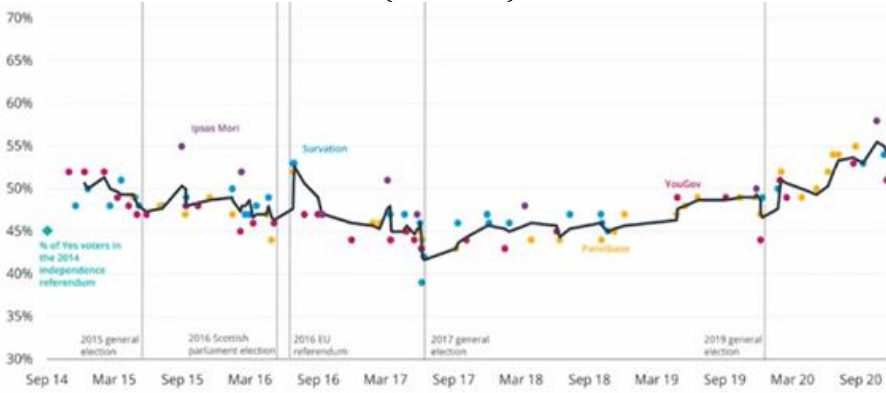
İskoçya ise kamu diplomasisi faaliyetlerini daha ziyade ülke içerisinde kullanmaktadır. Bağımsızlık isteğini ölçen anketlerde özellikle 2014 yılından sonra halkın bağımsızlık talep eden ve etmeyen kesimi arasında çok az bir fark olduğu görülmektedir. Bu nedenle bağımsızlık yanlısı ve karşıtı tarafların kamu diplomasisini nasıl kullandığı önem teşkil etmektedir. Örneğin 2012 yılında SNP, İskoç Yeşilleri ve Sosyalist Parti'nin yürüttüğü *Yes Scotland (Evet İskoçya)* ve buna karşı İskoç Muhafazakâr, Liberal Demokrat ve İşçi Partisi'nin yürüttüğü *Better Together (Birarada Daha İyi)* kampanyalarının, İskoç kamuoyunu ve 2014 referandumunu etkilediği düşünülmektedir. Kampanyalarda üzerinde durulan kritik konular petrol ve gaz kaynakları olmuştur. Ülkedeki enerji kaynakları toplumun algısını değiştirmeye yönelik bir araç olarak kullanılmıştır. Çünkü İskoçya, Birleşik Krallık'ın ihtiyacı olan petrol ve gazın %80'ini karşılamaktadır. *Yes Scotland* kampanyası elde edilen bu gelirin sosyal ihtiyaçlar için kullanılması gerektiğine vurgu yaparken; *Better Together* kaynakların kıtlığından bahsederek bu kaynakların İskoçya ekonomisini geçindirecek yeterli kapasiteye sahip olmadığını savunmaktadır. Diğer çatışma noktası ise İskoçya'nın AB üyeliği konusu olmuştur. *Better Together*

kampanyası ayrılmadan kaynaklı İskoçya'yı bekleyen ekonomik belirsizlikler üzerine izlediği stratejiyle İskoç kamuoyunu kendi yanına çekme konusunda başarılı olmuş ve bu gelişme 2014 yılında gerçekleştirilen referanduma yansımıştır. Ayrıca İskoç ve İngiliz Hükümeti arasındaki sistematik ilişki, İskoçya'nın kültürel özerkliğini yayma hedefini sınırlandırmıştır. Öte yandan Katalonya, İskoç ve İngiliz Hükümetleri arasındaki dengeli ilişkiyi İspanya Hükümeti'yle sürdürme kaygısı gütmemiştir.

Kültürel politikalar analitik kategorilere göre incelendiğinde İskoçya ve Katalonya'nın farklı öncelikleri olduğu görülmektedir. İskoçya temel anlamda yaratıcılık, sanat, eğitim ve katılım üzerinden kültürel etkinliklerin artırılmasına öncelik verirken Katalonya, ekonomi ve sermayelerin dağılımı üzerinden kültürünü yaymayı hedeflemiştir. Katalanlar süreç boyunca çeşitli kamu diplomasisi aktörlerine odaklanıp bu doğrultuda vizyonlarını geliştirirken, İskoçların çabası Katalanlarla karşılaştırıldığında geri planda kalmıştır. Örneğin İskoçlar, British Council Scotland gibi İskoçya'nın eğitim ve kültürünü tanıtmak amacıyla oldukça önemli olan bu kurumdan yeterince yararlanamamıştır. Çünkü British Council, Birleşik Krallık'ın tanıtılması için öne çıkan önemli bir kurumdur. İskoçya'nın diplomatik misyonlarının da Birleşik Krallık'ın elinde olması kamu diplomasisi çalışmalarının yapılmasını sınırlandırmaktadır. Katalanların ise Barcelona Futbol Kulübü gibi kullanabilecekleri güçlü bir kamu diplomasisi aracına sahip olduğu ve yabancı kamuoyunu etkilemede bu aracı başarılı bir şekilde kullandığı görülmektedir. Merkezi hükümetler bakımından kıyaslandığında ise Birleşik Krallık Hükümeti, İspanya Hükümeti'nden daha başarılı bir kampanya yürüterek çok daha yumuşak bir strateji ve diplomatik üslup ile İskoç halkını etkileyebilmiştir. (Cebeci, 2019: 86).

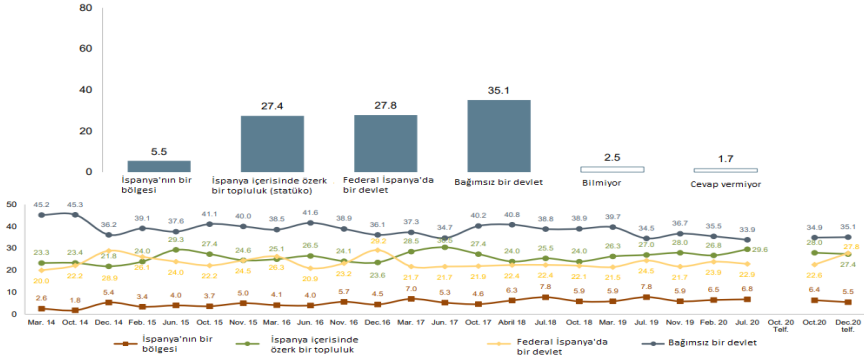
Düzenli olarak gerçekleştirilen bağımsızlık referandumlarına yönelik kamuoyu araştırmaları da seçmenin zaman içerisinde değişen ve dönüşen eğilimlerinin değerlendirilmesi için önemli veriler sunmaktadır. İki bölgedeki 2014 sonrası kamuoyu araştırmaları incelendiğinde bağımsızlığa yönelik tutumlarda ciddi farklılıklar olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Kamuoyu Araştırmalarında İskoç Bağımsızlık Referandumu Talepleri (2014-2020)

Kaynak: İskoçya ne düşünüyor oylamalarında Institute for Government analizi. Suration, YouGov, PanelBase ve Ipsos Mori oy sonuçlarının özeti. Not: Bazı oylamalar 16 ve 17 yaşındaki katılımcıları da kapsamaktadır. Bilmiyorum cevabı sonuçlardan çıkarılmıştır.

Tablo 4. Katalonya'nın Statüsüne İlişkin Kamuoyu Oylamaları (2014-2020)

Kaynak: Centre d'Estudis d'Opinio, Soru 17: Katalonya'nın ..... olmasını istiyor musunuz?

Tablo 3 ve 4'de görüldüğü üzere farklı şirketlerin düzenli olarak gerçekleştirdiği anketlerde, İskoç ve Katalan halkın 2014'ten 2020 yılına kadar bağımsızlık konusunda ne düşündükleri medyaya sunulmuştur. Birinci grafik, bağımsız bir düşünce kuruluşu olan *Institute for Government*'ın çeşitli akademisyen ve araştırmacılarla gerçekleştirdiği yayından elde edilmiştir. Grafik, Birleşik Krallık'taki dört önemli düşünce kuruluşu olan YouGov, Survation, Ipsos Mori, Panelbase şirketlerinden veriler sunmakta ve ikinci bir bağımsızlık referandumunu isteyen İskoçların giderek arttığını göstermektedir.

Araştırmacılara göre son dönemde bağımsızlık taleplerinde artışın iki temel faktörü vardır. Birincisi İskoçların, İngiltere'nin politikaları sonucu demokrasilerinin zayıfladığını düşünmeleridir. Buna verilebilecek en güzel örnek ise Brexit'tir. Veriler 2017 yılından sonra %45'lerde seyreden bağımsızlık talebinin düzenli olarak yükselişe geçtiğini işaret etmekte ve bu grafiği Brexit Referandumunu takiben *sert Brexit* müzakerelerinin İskoç halkının taleplerini karşılamadığı yönünde yorumlamak mümkündür. İkinci faktör ise koronavirüs salgını Sturgeon yönetiminin Johnson yönetiminden daha başarılı yönetebilmesi olarak açıklanmıştır (Institute for Government, 2020).

İkinci grafikteki veriler Katalonya hükümetine bağlı the Centre for Opinion Studies (*Centre d'Estudis d'Opinio - CEO*) kurumunun verileridir. Katalan halkının bağımsızlık taleplerini analiz eden şirketlerin ve kurumların varlığı İskoçya'ya kıyasla çok daha sınırlıdır. Bağımsızlık konusunda oylamalar yürüten Katalonya Hükümeti'ne bağlı bu kurum, 2011'den bu yana bağımsızlık çalışmalarını tekeline almıştır. Grafikte, 2014-2020 yılları arasında Katalanların, Katalonya'nın İspanya içerisindeki statüsünün nasıl olması gerektiğine dair düşünceleri analiz edilmiştir. 2020'deki oylama sonuçları Katalonya'nın tek tarafı bağımsızlık referandumu girişiminden bu yana seçmenlerin bağımsızlık fikrine desteğinin düşüşte olduğunu göstermiştir. Bununla beraber İspanya içerisinde özerk bir topluluk olarak kalması gerektiği yönündeki eğilimde artış görülmektedir.

Grafikler karşılaştırıldığında, İskoçların bağımsızlık taleplerinin giderek artmasına karşın Katalanların daha ılımlı bir özerkliği tercih ettiği anlaşılmakta ve iki bölge arasında kamuoyunun bağımsızlık taleplerinde sürecin farklı yönlere evrildiği görülmektedir.

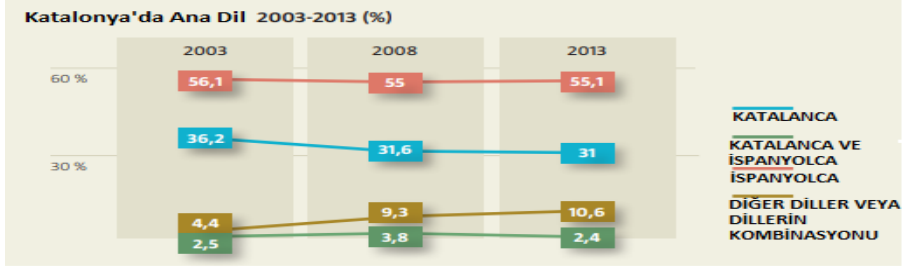
5.2. Emperyal Geçmişin Kaybı ve Devlet Altı Kurumsallaşma

Birleşik Krallık ve İspanya, emperyal bir geçmiş, monarşi mirası ve kurumsal farklılaşma gibi ortak özelliklere sahiptir. Emperyal gücün ortadan kalkması İskoçya ve Katalonya'da devlet altı milliyetçiliği artırmıştır. ABD'nin 1898'de İspanya'nın son kolonilerini ele geçirmesi, geniş pazarların ve emperyal-prestij kaybına yol açmıştır. Katalan kapitalistler, özerklik yanlısı Katalan entelektüellerle ittifak kurmuştur. İskoç ve Gal milliyetçiliğinin yükselişi de Britanya'nın 1960'larda kolonilerini kaybetmesiyle İngiliz siyasetinde önem kazanmıştır; milliyetçi partiler bu dönemde seçimlerde ilk başarılarını elde etmiştir. Birleşik Krallık ve İspanya'da imparatorlukların yitirilmesi, geniş bir birliğe olan desteği azaltmıştır (Berwick, 2019: 12).

Çoğu Batı demokrasisinde (1993 Belçika, 1978 İspanya, 1998 Birleşik Krallık), devlet altı bölgelerin tanınması ve kendilerini doğrudan etkileyen alanlarda kendilerini yönetmeleri gerektiği kabul edilmiştir. Bu devletlerde sınırları yeniden çizme, yeni bölgesel birimler oluşturma ve önemli ölçüde özerklik sağlama süreçleri devam etmektedir. Fakat bölgelere sunulan özerklik biçimleri, bölgesel bağımsızlık taleplerini yatıştırmanın aksine, demokratik özerk yönetimlerin kurumsal çerçevelerini güçlendirmiştir (Anderson, Keil, 2016: 43). Belirtmek gerekir ki İskoç bağımsızlık hareketi, İskoçya'nın bağımsız bir ulus olması için tarihi mitlerinden faydalanabilirken, Katalonya faydalanamaz çünkü Katalonya, İskoçya'nın aksine geçmişte hiçbir zaman bağımsız bir devlet statüsüne sahip olmamıştır (Keating, 1996 :116).

Hem İspanya hem de Birleşik Krallık'ta modern ve köklü devlet altı kurumsallaşma, tıpkı federal kurumlar gibi, ayrılıkçı devlet altı kimliklerin varlığını diğer bölgelere kıyasla daha iyi korumuştur. Kurumsallaşma, politik ve sosyal hareketlenmeleri desteklediğinden, kimlik ve dil gibi geleneksel unsurlardan daha etkilidir. Örneğin, Galler'de %21 oranında Galce ve Galiçya'da %66 oranında dili konuşulsa da kurumsallaşmanın eksikliği devlet altı milliyetçiliğin etkisini kısıtlamıştır. Avrupa'daki milliyetçilik hareketleri yekpare değildir (Dinç, 2011: 37) ve Katalonya ve İskoçya'daki politik milliyetçilik, kültürel milliyetçiliğin aksine sosyal hareketlenmeleri daha fazla etkiler. Gellner (1983: 122), İskoç ulusçuluğunda öncül savın hiçbir zaman dil olmadığını belirtmiştir. Ona göre *ortak bir tarihsel deneyim* İskoç ulusçuluğunu daha iyi tanımlar. Çünkü İskoç nüfusunun sadece %1'ine tekabül eden 60 bin kişi geleneksel İskoç Kelt dilini konuşmaktadır. 16. yüzyılda İskoçların çoğu yerel dillerini konuşuyorlarken Birlik Yasası'yla devletin ve kilisenin dilinin İngilizce olması, zamanla İskoçların da İngilizceyi kullanmalarına yol açmıştır (Devlin, 2018). Katalonya'da ise diplomatik ilişkilerde Katalan dilinin önemi vurgulansa da 3 milyon Katalan ana dilini konuşmamaktadır. Katalonya'da %55 çoğunluk Kastilya dilini (İspanyolca) konuşmayı tercih etmektedir. Bu verilerden yola çıkarak Katalan dilinin uluslararası faaliyetlerle başarılı bir şekilde sunulduğu fakat pratikte Katalan bölgesinde yerel dilin İspanyolcaya göre daha fazla kullanılmadığı, aksine İspanyolcanın daha fazla kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Katalonya'da Konuşulan Ana Dillerin Oranı

Kaynak: Government of Catalonia, 2013

Geniş özerk yetkiler sayesinde, Katalonya ve İskoçya, eğitim sistemlerini kendi geleneklerine göre şekillendirmiştir. İskoçya'nın İngiltere, Kuzey İrlanda ve Galler eğitim sisteminden farklı olarak *Mükemmeliyet İçin Müfredat* sistemi yürürlüktedir. Bu müfredatta okullar katı öğrenme yollarına bağlı kalmazlar ve öğrencilere ne öğreteceklerine dair geniş bir karar verme yetkisine sahiplerdir (The School Run, 2020). Katalonya eğitim sisteminin İskoçya'da olduğu gibi merkezden tamamen bağımsız değilse de belirli serbestileri bulunmaktadır. Eğitim sistemi İspanyol mevzuatına tabi olmakla birlikte Katalan hükümetinin sağlık, kültür ve bütçe gibi önemli alanlarda olduğu gibi eğitim sistemi üzerinde de özel yetkilerinin olduğu görülmektedir. Katalonya ve İskoçya'nın eğitim sistemlerinde güçlü bir otoriteye sahip olmaları onları diğer özerk bölgelerden farklı kılmaktadır.

5.3. Milliyetçilik Hareketlerini Artıran Ekonomik Faktörler

Ulusların bağımsızlık isteklerinin ortaya çıkmasında sosyal, duygusal, bireysel veya kültürel yönlerin olduğu kadar ekonomik taleplerin de etkisi vardır. SNP'nin 2019'da yaptığı bir araştırmaya göre İskoçya, Birleşik Krallık nükleer silah sistemine her yıl 180 milyon İngiliz sterlini katkıda bulunmaktadır (Campaign for Nuclear Disarmament, 2019). *Yes Scotland* kampanyasının en önemli gündemlerinden biri bu aşırı görülen harcamanın eleştirisi olmuştur. İskoçya'nın vergi harcamaları kişi başı 10 bin İngiliz sterlini iken, Birleşik Krallık'ın diğer bölgelerinde bu rakam ortalama 9 bin 200 İngiliz sterlindir. İskoçların enerji ve balık gelirlerinden Birleşik Krallık'a ödediği vergiler, ülkenin genel harcamalarına gitmektedir. Bu nedenle İskoçların genel anlamda Birleşik Krallık ekonomi politikasını eleştirdiği görülmektedir. İskoç politikacılar, İskoçya ekonomisinden İngiltere'nin diğer bölgelerindeki ihtiyaçlar için milyarlarca hizmet ücreti istendiğini iddia etmektedir. İskoç politikacı Gray'e göre, İngiltere'nin diğer bölgelerindeki kamusal hizmetler için ödenen ekstra maliyetler, İskoçya ekonomisini olduğundan daha kötü göstermektedir. Beş yılda bu harcamalar İskoçya'ya 35 milyar İngiliz sterlinine mal olmuştur. Sadece bağımsız bir İskoçya kendi mali kararları üzerinde tam bir kontrole sahip olabilecektir (Namen, 2015: 23).

Katalonya İspanya hükümetinin GSYİH'sine %19 oranında katkı sağlamaktadır ve kişi başına düşen GSYİH'sı 42 bin dolar ile AB ortalamasının üstündedir. Ayrıca 2016'da İspanya vergi gelirlerinin %21'i sadece Katalonya'dan elde edilmiştir. Katalonya dahil bölgesel hükümetler yeni altyapı ve havaalanı gibi büyük projeler için yüksek miktarlarda harcamalar yapmakta ve bu da ayrılıkçılık taleplerini arttırmaktadır. Katalan Ulusal Meclisi'ne göre İspanya ekonomisine yapılan katkı çok yüksek bir miktardır ve bu ağır yükümlülük Katalonya'yı ekonomik krizin eşiğine getirmiştir. Mali açıklar ve birikmiş devlet borçları gibi konular da Katalan ayrılıkçıların gündeminde yer almaktadır

(Anderson, Keil, 2016: 52). Milliyetçi Katalanlar bağımsızlığı, ekonomik ayrımcılığın üstesinden gelmenin tek yolu olarak görmektedir.

Avrupa'daki bağımsızlık hareketlerinin yükselmesinin temel tetikleyicilerinden biri de avro krizi olmuştur. Üye ülkelerdeki siyasi partilerin çoğu 2007'de patlak veren avro krizinde AB'yi suçlarken, bölgesel yönetimler ağırlıklı olarak merkezi hükümetleri suçlamakta ve AB'nin politikalarını eleştirmemektedir. Katalonya ve İskoçya, bağımsızlığın AB ortak pazarın da desteğiyle ekonomik olarak avantaj getireceğine inanmaktadır. Burada görece daha zengin bölgelerin, kalkınmaya ihtiyacı olan bölgelere yardım etme isteksizliği ve dayanışma yoksunluğunun bulunduğu da düşünülmektedir. Örneğin Katalonya, daha fakir bir bölge olan Galiçya'ya yardım etmekte isteksizdir. Avro kriziyle bölgeler ve hükümetler arasında gerilimler daha belirgin hale gelmiştir. İspanya'daki kriz hükümetin borçlanmasına neden olurken, 1999'dan 2007'ye kadar yılda ortalama %3,7 büyüyen ekonomi sonraki süreçte %1 oranında küçülmüştür (Namen, 2015: 23-24). Avro krizi sonrası İspanya'da artan işsizlik 2009'da %17,9 iken Katalonya'da %16,2 oranındaydı. Katalonya'daki işsizlik oranları 2001'den bu yana İspanya ortalamasından fazla olmasa da AB ile karşılaştırıldığında epey yüksektir (Generalitat de Catalunya, 2020). AB işsizlik oranı 2009'da %9,5 idi. Öte yandan İskoçya işsizliği %3,6 oranıyla hem Birleşik Krallık hem de AB ortalamasından düşüktü. Bu nedenle işsizlik İskoçya için ayrılıkçılığı artıran temel bir faktör değildir.

Bu iki bölge aslında, zenginliğin dağılımı konusunda farklıdır. İspanya'da devlet altı hareketlerin en fazla görüldüğü bölgeler, Bask Bölgesi ve Katalonya gibi İspanya'nın en zengin bölgeleridir. Bölge yerlilerinin sosyal refahı kendi bölgeleriyle sınırlı tutma gibi açık bir arzuları vardır. Görece fakir bir bölge olan Galiçya'nın da ayırt edici bölgesel bir kimliği vardır, fakat politik hareketlenmesi zayıftır. İspanya'da zengin kaynaklara sahip olma, politik hareketlenmeleri desteklemektedir. Bunun tersine Birleşik Krallık'ta güçlü politik hareketlenmeye sahip İskoçya, Birleşik Krallık kamu harcamalarının en büyük yararlanıcısı değildir. Bu bölgelerde zenginlik, devlet altı milliyetçiliği destekleyen temel bir faktör olmaktan uzaktır. Ayrıca her iki bölge, AB üyeliğinin bölgeye sunacağı ekonomik fırsatları vurgulayarak bağımsız, refah ve engelsiz temsil edilen bir devlet olarak ayrılığın radikal bir değişiklik değil başarılı bir devamlılık olduğunu vurgulamaktadır (Anderson, Keil, 2016: 53).

5.4. Anayasal Krizler

Anderson ve Keil (2020)'e göre bazı çok uluslu devletler, ayrılık tehdidinin gölgesi altında varlıklarını sürdürmektedirler. İspanya ve İngiltere gibi çok uluslu devletlerin merkez yönetimlerinin çok daha yaratıcı, uyumlu, sürdürülebilir özerklik modelleri üretmesi gerekmektedir. İspanya'nın yenilikçi 1978 Anayasasıyla başarılı bir demokrasiye geçiş süreci gerçekleştirilmiş olsa da son dönemde anayasal bir krize girdiği ve etkin politikalar üretmediği görülmektedir. Anayasa her ne kadar ulus ve bölgeler için referansta bulunsun da bölgeleri ayrı ayrı açıklamaktan kaçınmış ve devletin çok uluslu yapısına değinmemiştir. Bu nedenle 2. maddenin İspanya'nın monopolitik vizyonunu yansıttığı savunulmaktadır. Anayasayla hızlı ve yavaş ilerleyen iki temel yöntem geliştirilmiş ve Katalonya, Bask Bölgesi ve Galiçya'nın hızlı bir yöntemle geniş özerk haklar edinmesinin yolu açılmıştır. Yeni kurulan diğer bölgelerde ise bu üç bölgeden daha yavaş bir yöntem izlenerek belli miktarda özerklik hakları elde etmelerine imkân tanınmıştır. Tüm bölgeler için geçerli olacak özerk hakların belirlenmesi tercih edilmemiş, bölgesel ve merkezi yönetimler arasında ayrı anlaşmalara varılarak asimetrik bir model oluşturulma yoluna gidilmiştir.

Birleşik Krallık'ta İskoçya'nın bağımsızlığını tayin edebilmesi için bir referandum gerçekleştirilmesine karşın yazılı bir anayasasının bulunmaması onu İspanya

Anayasası'ndan ayırmaktadır. Bunun yerine referanduma ilişkin tüm kararlar İngiliz Parlamentosu'nda alınmaktadır. Birleşik Krallık Anayasası'nın sürdürülebilirliği konusundaki endişeler 2014 yılından bugüne giderek büyümektedir. İskoç seçmenler, birbirini takip eden iki yılda, anayasayı derinden etkileyen iki önemli referandumda oy kullanmışlardır. 2014 İskoç Bağımsızlık Referandumu'nda İskoçya'nın bağımsız bir devlet olmalı mı sorusuna %85 katılım sağlayan İskoç seçmenlerin çoğunluğu hayır yönünde irade göstermiştir. İki yıl sonra İskoçlar bu sefer Birleşik Krallık'ın geleceğini belirleyen Brexit Referandumu'nda AB'de kalma yönünde tavır almıştır (Anderson ve Keil, 2020). Bu iki referandumdan, İskoç seçmenlerin çoğunlukla hem Birleşik Krallık'tan hem de AB'den ayrılmak istemedikleri ve eski düzenlerini bozmaktan kaçındıkları görülmüştür. Ancak kesinleşen Brexit kararı, İskoçların hedefledikleri istikrarı korumalarına imkân vermemiştir.

Özerk yönetimler arasında bir mutabakat zaptı ile oluşturulmuş, Brexit müzakerelerinde yerel hükümetler ve merkez hükümet arasındaki uyumu sağlamak için koordine edilen danışma organı *Ortak Bakanlar Komitesi*, İngiliz Hükümeti'nin baskın olduğu bir kurum olarak Brexit sürecinden taviz vermeyen tutumu nedeniyle İskoç Hükümeti tarafından eleştirilmektedir. İngiliz Hükümeti'nin bu tutumuna karşı Sturgeon'ın Birleşik Krallık'ın Avrupa Tek Pazarı'na üye olduğu bir *yumuşak Brexit* hedeflenirse ikinci referandum taleplerini gündemden kaldırabilecekleri açıklamasının İngiliz Hükümeti nezdinde bir etkisi olmamıştır. Ayrıca Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi'nin, ayrılıktan önce özerk yönetimlere hukuken danışmaya gerek olmadığı yönünde aldığı karar, özerk yönetimlerin anayasal ve hukuki statüsüne dair tartışmaları artırmıştır (Anderson ve Keil, 2020). İngiliz Hükümeti'nin etkisindeki Birleşik Krallık kurumlarının desteğiyle yönetilen Brexit süreci ve İskoçya'yla etkili diplomatik kanalların oluşturulamaması, İskoç Hükümeti'nin referandum taleplerinin artarak devam etmesine neden olmuştur.

Hem İskoçya hem de Katalonya anayasalarının belirsizliği ve anayasa yapımını şekillendiren merkezi hükümetin etkisi altındaki organların baskınlığı bir noktada benzerlik göstermektedir.

5.5. Avrupa Birliği'nin İskoç ve Katalan Bağımsızlık Hareketlerine Yaklaşımı

Güçlü batılı devlet altı ayrılıkçı hareketler AB'yi, ulus devleti köprülemek (*bypass*) için bir alternatif olarak görmektedir. Hem İskoçya hem de Katalonya ayrılıkçıları, *Avrupa içerisinde bağımsızlık* fikrini savunmaktadır (Anderson, Keil, 2016: 41).

AB, normalde, devlet merkezli bir yönetim biçimi olmayı ve devletlerin iç politikasına doğrudan karışmamayı tercih etmektedir. Dolayısıyla AB, bağımsız bir İskoçya'nın üyelik talebini ancak bağımsızlık, Birleşik Krallık Hükümeti ile anlaşmalı olarak gerçekleşirse kabul edecektir. AB yasalarına göre, İskoçya ancak Birleşik Krallık'tan bağımsızlığını elde ettikten sonra AB'ye katılım için resmen başvuruda bulunabilir ve bu süreç en iyi ihtimalle yedi yılı alacaktır. İskoçya'nın Birleşik Krallık'tan ayrılma süreci, Birleşik Krallık'ın AB'den çıkması için geçen beş yıldan daha uzun sürebilir ve ayrıca AB'ye katılım süreci muhtemelen en az iki yıl daha sürecektir (Institute for Government, 2021). Üye ülkelerin aksine Avrupa kamuoyunun, İskoçya'nın ulusal çıkarlarının savunulmadığı gerekçesiyle İskoç bağımsızlık hareketine ve haliyle SNP'ye olan desteğinde gözle görülür bir artış gözlemlenmektedir. Arkasına daha güçlü bir halk desteği alan SNP, referandum için merkez hükümete baskı yaratabilmektedir. AB ve Birleşik Krallık içerisindeki 170'ten fazla sanatçı İskoçya'nın ayrılma yönünde karar alması halinde AB'deki yerini garanti etmesi için liderlere çağrı yapmıştır. Yayınladıkları mektupta, *"Kıtanın ve dünyanın dört bir yanından Avrupalılarız. Doğal olarak pek çok konuda anlaşamıyoruz. Ama hepimiz şu konuda hemfikiriz: Tüm Avrupalılar İskoç halkın,*

eğer bu demokratik arzularıyla, Avrupa Birliği'ne geri döneceklerini bilmelerini istiyoruz." açıklamasında bulunmuşlardır. Avrupa Konseyi 29 Nisan 2017 tarihli zirvesinde tek taraflı olarak Kuzey İrlanda'nın gelecekte İrlanda Cumhuriyeti'ne katılmak için oy kullanması durumunda hemen AB'nin bir parçası olabileceğini doğrulamıştır. Fakat İskoçya için böyle bir vaatte bulunmamıştır (The Guardian, 2021). İskoçya'ya da cömert şartların sunulması özellikle İskoç halkın bağımsızlık referandumuna yaklaşımını büyük ölçüde etkileyecek ve İngiliz Hükümeti'nin karşı çıkmayacağı kadar güçlü bir baskıya neden olacaktır. Tüm bu gelişmeleri Katalonya, Sırp Cumhuriyeti, Kuzey İrlanda ve Galler muhtemel bir örnek olacağı için yakından izlemektedir (Scheffer, 2021).

AB, 2017'de gerçekleştirilen Katalonya'nın bağımsızlık referandumu konusunda her ne kadar merkezi hükümetin şiddet kullanımını eleştirse de İspanya Hükümeti'nden yana olmuştur. Referandum sonrasında açıklama yapan liderlerin Katalonya'nın bağımsızlığına karşı oldukları görülmüştür (Politico, 2017). Liberal değerler üzerine kurulmuş olan AB'nin, Katalanların bağımsızlık isteğinin arkasında durmaması, hiç şüphesiz ki Birliğin mevcut krizlere yeni birini daha eklemek istememesindedir. Ulus üstü bir oluşum olmayı hedefleyen AB, Maastricht Antlaşması gibi bağlayıcı metinlerle azınlık grupların haklarını koruma ve geliştirme hedefleri güden özgürlükçü bir oluşum olsa da nihai hedefi Avrupa'da siyasal birliğin sağlanmasıdır. Bünyesinde bulunan devletlerin parçalanması ve yeni ulus devletler çıkması için yapılan girişimler Birliğin diyalektik sürecine zarar verecektir. Bütün bunlar düşünüldüğünde; mülteci krizi, Brexit, ekonomik durgunluk, yükselen aşırı sağ ve yabancı düşmanlığı gibi Birliğin hali hazırda üstesinden gelmeye çalıştığı krizlerin üstüne Katalonya krizinde İspanya lehine tavır alması anlaşılabilir bir durumdur. Buna rağmen Puigdemont ve Katalan siyasetçi Comin'in Avrupa Parlamentosu milletvekili olması ve Avrupa tutuklama emrinin Belçika tarafından askıya alınması, referandumunu İspanya Anayasası'na aykırı olduğu için tanımayan AB ve İspanya Hükümeti arasında gerginliğe yol açmıştır. Başta Avrupa Parlamentosu olmak üzere bazı Avrupa kurumlarının ayrılıkçılara karşı gösterdiği hoşgörü İspanya'yla çatışmalar yaşanmasına neden olmaktadır (Euronews, 2020). Bu noktada ayrılıkçı Katalan liderlerin korunması amaçlanırken, diğer yandan referandum girişiminin ülkenin iç meselesi olarak değerlendirilmesi ve doğrudan İspanya Hükümeti'ne destek verilmesi AB'nin hem İspanya gibi etkili üye devletlerle arasındaki dengeyi korumayı amaçladığını hem de devlet üstü yapısı gereği devlet altı aktörlerle arasındaki ilişkiyi sürdürmek istediğini göstermektedir.

Son dönemde üye devletler, AB çerçevesinde güç ve etkilerini korumuş, hatta artırmıştır. Sonuçta AB'nin, hem küreselleşmenin hem de devlet altı bölgesel taleplerin zorluklarıyla başa çıkmalarına yardımcı olmak için devletlere ulus üstü bir çerçeve sunduğu ve *Bölgelerin Avrupası* imajından ödün vermekte olduğu görülmektedir (Öner, 2019).

6. Sonuç

Bu çalışmada bölgelerin uluslararası kamuoyunda farkını ortaya çıkaran dört kritik motivasyon açıklanmaktadır. Konunun zaman içerisinde gelişmeye açık olması araştırmacılara zengin bir araştırma sahası sunmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, İskoçya ve Katalonya bölgelerinin bağımsızlık hareketlerini güçlendiren önemli dinamikleri açıklayarak devlet altı milliyetçilik konusunda yapılacak gelecek araştırmalara katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

İskoçya ve Katalonya'daki bağımsızlık hareketlerinin derin tarihsel kökenleri yadsınamaz. İki bölge de yüzyıllardır coğrafyalarında belli özerkliklere sahip, kendilerinden farklı gördükleri devletlerin parçası olarak varlıklarını sürdürmüş olsalar da özerk haklarını genişletmek hatta bağımsız olmak için merkezi hükümetle masaya

oturma konusunda ısrarcı olmuşlardır. Yukarıda gerçekleştirilen analizde açıklandığı üzere, merkezi devletle barışçıl bir ayrılık gerçekleştirmek, Norveç'in İsveç'ten ayrılması dışında başka bir örneğine kolaylıkla raslanılmadığı için oldukça zordur. Dünyadaki ayrılık örneklerine bakıldığında ayrılma kararı alan bölgeler hem çevre ülkelere hem de kendi iç dinamiklerine oldukça zarar vermiş ve bu bölgelerde başarılı bir demokrasiye geçiş mümkün olamamıştır. Bu doğrultuda İskoçya ve Katalonya bağımsız olsa bile, bu yeni devletlerin güçlü ve dengeli olarak uluslararası sistemde yer almaları oldukça zor görünmektedir. Üstelik bu bağımsızlık sadece ayrıldıkları devletlerde değil, Avrupa'daki çok uluslu devletlerde çatışmalara neden olabilecektir.

Ekonomik çıkarlar göz önünde bulundurulduğunda bu bölgeler ciddi endişelere sahip olduklarından tek taraflı bağımsızlık konusunda çekingen davranmaktadırlar. İskoçya ayrılırsa en büyük ticaret partneri olan İngiltere'yle ilişkileri zarar görecektir, Katalonya ayrılırsa AB'nin sunduğu ekonomik fırsatlara erişimi sınırlandırılacak veya tamamen sonlandırılacaktır. İskoçya'da AB gibi güçlü bir ekonomik birliğin bağımsız bir devlet olunduğu takdirde bu boşluğu dolduracağı düşüncesi hâkimdir. Katalonya ise tek taraflı bir bağımsızlık ilanının AB içerisindeki konumunu tehlikeye atmasından endişelenmektedir. Her ne kadar ekonomik kapasitesi yeterli görünse de tek taraflı bir kararla ayrılma sonrası AB üyeliğinin devam etmesinin zorluğu hem ayrılıkçı partilerin daha ılımlı politikalar üretmesine hem de Katalanların bağımsızlık tercihine temkinli yaklaşmasına neden olmaktadır. Ayrıca İspanya, Birlik içerisinde sözü geçen bir devlet olarak diğer üyeleri etkileme gücüne sahiptir. Birlik için, Brexit'le üyeliği sonlanan İskoçya'nın üyelik talebi anlaşılır bir durum olacaktır. Fakat halihazırda üye olan İspanya içerisindeki Katalonya'nın ayrılık sonrası üyelik talebi Avrupa'daki diğer özerk bölgelerin ayrılıkçılık taleplerini artıracığından, AB için kabul edilebilecek bir yol değildir.

Bölgelerin iç dinamiklerine bakıldığında her iki bölgenin de demografik, coğrafi, kültürel ve kurumsal yapılanma olarak güçlü olduğunun altı çizilmelidir. Buna ek olarak, devlet altı milliyetçiliğin asıl savunuculuğunu yapan ayrılıkçı bölgesel siyasi partiler tüm geçmiş ve güncel söylemleri bir araya getirerek bölgelerdeki ayrılıkçılık taleplerinin meşrulaştırılması için sosyal ve siyasi politikalar geliştirmektedir. İskoçya, Sturgeon gibi yedi yıldır İskoçya birinci bakanlığını sürdüren bir liderle dengeli bir siyasi yapılanma kurmayı başarmıştır. Fakat Katalonya'da siyasi parti çeşitliliği oldukça fazladır. Ayrıca 2017 Bağımsızlık Referandumu sonrası Puigdemont gibi ayrılıkçı liderlerin söylemlerine ve faaliyetlerine daha az güven duyulmakta ve seçimlerde radikal ayrılıkçı partilere destek azalmaktadır. Katalonya Hükümeti ve Katalanlar için en iyi ihtimal, bağımsızlık fikrinden ziyade İspanya merkezi yönetimi ile müzakere edilerek kazanılacak daha fazla özerkliliktir. Öte yandan İskoçya'nın SNP liderliğinde sürdürdüğü bağımsızlık taleplerinin artması kamuoyu yoklamalarındaki verilerden de görülmektedir. Dengeli bir siyasi ve sosyal yapılanmayı tercih eden İskoç halkının *Brexit*'le demokrasilerinin zarar gördüğünü düşünmesi, Birleşik Krallık yanlısı çoğunluğun bu süreçten sonra AB üyeliğini tercih etmesinin önünü açmaktadır.

Sonuçta, bu iki bölgedeki bağımsızlık hareketleri kamuoyu yoklamalarından anlaşıldığı üzere farklı yönlere eğilse de bölgelerin birbirlerini yakından takip ettikleri ve uluslararası kamuoyunu etkiledikleri ortadadır. İskoçya'da artan referandum talepleri, Birleşik Krallık Hükümeti'nde giderek artan bir baskı yaratmaktadır. Bu durum, bölgelerin bağımsızlık referandumunu yasa dışı ilan eden İspanya Anayasası'nda bir baskıya neden olabilir. Katalonya'ya sunulacak daha fazla özerklik haklarıysa ileride karşılaşılabilecek farklı bir krize önlem olarak alınabilir. İspanya Hükümeti ve Katalonya, 2017 bağımsızlık referandumu sonrasındaki politik ve ekonomik istikrarsızlığın etkilerini hala yaşamakta ve bir daha böyle bir kaosa karşılaşmak istememektedir. Birleşik Krallık'a bakıldığında ise, *Brexit* sürecinde İskoçya'nın ve elbette diğer özerk bölgelerin müzakerelerde neredeyse hiç söz hakkı alamamış olması, İskoçya'nın bağımsızlık

taleplerini artırmıştır. Bu nedenle Birleşik Krallık'ın, ikinci İskoç bağımsızlık referandumunun, Johnson'ın ifadesiyle kırk yıl sonraya alınması için İspanya'ya göre daha fazla çaba göstermesi gerekmektedir. Yine de mümkün olan en fazla çabanın bile, arkasına giderek artan halk desteğini alan SNP'nin öncülüğünü yaptığı İskoç bağımsızlık hareketini durdurabilmesi zor görünmektedir.

KAYNAKÇA

- ANDERSON, P. (2020). "Decentralisation at a Crossroads: Spain, Catalonia and the Territorial Crises", *Ethnopolitic*, C:19, No:4, ss. 344.
- ANDERSON, P. ve KEIL, S. (2016). "Minority nationalism and the European Union", *L'europe en Formation*, No:1, ss. 41-52.
- ANDERSON, P. ve KEIL, S. (2020). "Scotland, the UK, and Brexit – At a Constitutional Crossroads: What Next for Scotland?", *CIFE Policy Paper*, ss. 96.
- BALCELLS, A. ve WALKER, G. (1996). "Catalan Nationalism: Past and Present. Houndmills", *Basingstoke*, Hampshire New York: Macmillan Press St. Martin's Press.
- BBC. (2006). "Catalonia endorses autonomy plan", (Erişim, 05.04.2020) <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5091572.stm>
- BBC. (2014). "Scotland Decides", (Erişim, 05.05.2020) <http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results>
- BBC. (2016). "EU Referandum Results", (Erişim, 09.05.2020) https://www.bbc.co.uk/news/politics/eu_referendum/results
- BBC. (2017). "Katalonya bağımsızlık referandumunu: bundan sonra ne olacak?", (Erişim, 02.05.2021) <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41479264>
- BBC. (2019). "Scotland election results 2019: SNP wins election landslide in Scotland", (Erişim, 03.03.2020) <https://www.bbc.com/news/election-2019-50766014>
- BERWICK E. (2019). "Substate Nationalism and Social Solidarity: Essays on Spain and the UK" (Doktora tezi), *Massachusetts Institute of Technology*, ss.12-14.
- BIRCH, A. H. (1978). "Minority nationalist movements and theories of political integration", *World Politics*, C:30, No:3, ss. 325-340.
- BRITANNICA. (2021). "Charles Edward, The Young Pretender", (Erişim, 13.02.2021) <https://www.britannica.com/biography/Charles-Edward-the-Young-Pretender>
- BRITANNICA. "Act of Union", (Erişim, 14.02.2021), <https://www.britannica.com/biography/Sidney-Godolphin-1st-Earl-of-Godolphin>
- BROUGHTAN, D. (2021). "Scottish National Party", Britannica, (Erişim, 14.05.2021) <https://www.britannica.com/topic/Scottish-National-Party>
- CAIRNEY, P. (2012). "Intergovernmental Relations in Scotland:What was the SNP Effect?", *The British Journal of Politicts and International Relations*, C:14, No:2, ss. 231-234.
- CALAMUR, K. (2017). "The Spanish Court Decision That Sparked the Modern Catalan Independence Movement", *The Atlantic*, (Erişim, 04.04.2021) <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/10/catalonia-referendum/541611/>
- CAMPAIGN FOR NUCLEAR DISARMAMENT. (2019). "Scotland pays £180 million a year for nuclear weapons it doesn't want", (Erişim, 11.02.2021) <https://cnduk.org/scotland-pays-180-million-a-year-for-nuclear-weapons-it-doesnt-want/>
- CEBECİ, H. (2019). "Self-Determinasyon ve Kamu Diplomasisi: İskoçya ve Katalonya Örnekleri" (Yüksek Lisans Tezi), *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi*.

- CENTRE D'ESTUDIS D'OPINIO. (2020). "Political Context Survey. Press Report", (Erişim, 10.02.2021)
<http://upceo.ceo.gencat.cat/wsceop/7848/Abstract%20in%20English%20-988.pdf>
- CLARK, D. (2020a). "Gross Domestic Product (GDP) of Scotland from 2000 to 2019", *Statista*, (Erişim, 09.02.2021) <https://www.statista.com/statistics/348324/gdp-of-scotland-annually/>
- CLARK, D. (2020b). "Gross Domestic Product (GDP) Per Capita in Scotland from 2000 to 2019", *Statista*, (Erişim, 09.02.2021)
<https://www.statista.com/statistics/348383/scotland-gdp-per-capita/>
- DEVLIN, T. (2018). "How many people speak Scots and where is it spoken?", *Babbel*, (Erişim, 28.11.2020) <https://www.babbel.com/en/magazine/how-many-people-speak-scots-and-where-is-it-spoken>
- DİNÇ, C. (2011). "Avrupa Kimliği: Çatışan Perspektifler, Güncel Değerlendirmeler ve Endişeler", *Gazi Akademik Bakış*, C:5, No:9, ss. 37.
- DİNÇ, C. (2018). "Avrupa Birliği'nin ve Üç Büyük Üyesinin Arap Baharı'na Yaklaşımları", *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C:8, No:2, ss. 19.
- DİNÇ, C. (2019). "Avrupa Birliği: Kimlik, Siyaset, Ekonomi, Genişleme", *Avrupa'da Siyasi Durum ve Güncel Krizler* içinde (230. ss.), Seçkin Yayınları.
- EURONEWS. (2020). "İspanya AP'den ayrılıkçı Katalan liderlerin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını istedi", (Erişim, 08.11.2020)
<https://tr.euronews.com/2020/01/10/ispunya-apden-ayrilikli-katalan-liderlerin-dokunulmazliklarinin-kaldirilmasini-istedi>
- FORREST, A. (2021). "Is Scotland heading for a Catalonia-style constitutional meltdown?" (Erişim, 12.04.2021)
<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/scottish-independence-referendum-snp-catalonia-b1833023.html>
- GELLNER, E. (1983). "Uluslar ve Ulusçuluk", Çev.: Günay Göksu Özdoğan ve Büşra Ersanlı Behar, İstanbul: Hil Yayınları.
- GENCAT. (2021). "Government delegations abroad", (Erişim, 23.03.2021)
https://exteriors.gencat.cat/en/ambits-dactuacio/afers_exteriors/delegacions_govern/
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2020). "Unemployment rate", (Erişim, 14.03.2021) <https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=318&lang=en>
- GOVERNMENT OF CATALONIA. (2013). Language Use of the Population of Catalonia. Key Results of the Survey on Language Use of the Population 2013", (Erişim, 01.04.2021)
https://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/altres/arxiu/EULP_2013_angles.pdf
- GREER, S. L. (2007). "Nationalism and Self-Government: The Politics Of Autonomy in Scotland and Catalonia", SUNY Press, ss. 93.
- INSTITUTE FOR GOVERNMENT. (2020). "What next for Scotland? The Independence question and the future of the UK", (Erişim, 17.01.2021)
<https://www.youtube.com/watch?v=laAntjJvY>
- JACK, I. (2021). "An independent scotland could turn to denmark for inspiration", (Erişim, 10.04.2021)
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/apr/17/scotland-norway-denmark-independent>
- KEATING, M. (1996). "Nations against the state: The new politics of nationalism in Quebec, Catalonia and Scotland", *Springer*, ss. 18-116.
- KEEP, M. (2020). "Scotland: Public spending and revenue", *House of Commons Library*, (Erişim, 13.02.2021)

<https://commonslibrary.parliament.uk/researchbriefings/sn06625/#:~:text=The%20Scottish%20Government%20estimates%20that%20around%20%2%A365%20billion%20%2%A3,UK%20population%20in%202019%2F20>

KELLNER, P. (2021). "Alex Salmond", *Britannica*, (Erişim, 02.12.2021)

<https://www.britannica.com/topic/House-of-Commons-British-government>

KYMLICKA, W. ve STRAEHLE, C. (1999). "Cosmopolitanism, nation-states, and minority nationalism: A critical review of recent literature", *European Journal of Philosophy*, C:7, No:1.

LECOURS, A. (2012). "Substate Nationalism in The Western World: Explaining Continued Appeal", *Formerly Global Review Of Ethnopolitics*, C:11, No:3, ss. 271-274.

MACKASKILL, K. (2021). "An independent Scotland should join the European Free Trade Area (Efta) before considering EU membership", *Scotsman*, (Erişim 14.09.2021) <https://www.scotsman.com/news/opinion/columnists/an-independent-scotland-should-join-the-european-free-trade-area-efta-before-considering-eu-membership-kenny-macaskill-mp-3208102>

MASSETTI, E. ve SCHAKEL, A. H. (2020). "Regionalist Parties and the European Union", *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, ss. 2.

MCTAVISH, D. (2016). "Introduction, Political Parties in Scotland", McTavish, D. Editör. *Politics In Scotland* içinde (1-2-59-60). London and Newyork, Routledge.

NAIRN, T. (1977). "Scotland and Europe", *The Break-up of Britain: Crisis and Neo-nationalism*, ss. 81.

NAMEN, IRINA VAN. (2015). "Independence movements in the European Union and the quest for European Union membership" (Yüksek lisans tezi), *European Union Studies*, Leiden University, ss. 23-24.

NTV. (2019). "Katalan Medyasına Seçim Kampanyası Yasağı", (Erişim, 20.01.2021) <https://www.ntv.com.tr/dunya/katalan-medyasina-secim-kampanyasi-yasagi>

OLIVEIRA, L. (2020). "Catalan Independence. House of Commons Library", *Briefing Paper*. Number CBP 8976, ss. 3.

ÖNER, S. (2019). "The Relations Between Catalonia and The European Union and Catalan Independence Referandum". *Marmara Journal of European Studies*, C: 27, No:1, ss. 47.

ÖZKIRIMLI, U. (2005). "Contemporary Debates on Nationalism: A Critical Engagement". *Palgrave Macmillan*, ss. 163.

POLITICO. (2017). "How the world reacted to Catalan independence declaration", (Erişim, 05.06.2018) <https://www.politico.eu/article/how-the-world-reacted-to-catalan-independence-declaration/>

REUTERS. (2017). "Catalonia finds no friends among EU leaders", (Erişim, 05.01.2020) <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-eu/catalonia-finds-no-friendsamong-eu-leaders-idUSKBN1CO31E>

SAYLAN, İ. (2017). "İskoç Milliyetçiliğinin Dünü, Bugünü ve Birleşik Krallık'ın Geleceği", *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi*, 14(53), ss. 93-100.

SCHEFFER, D. J. (2021). "What's Next for Scotland's Independence Movement", (Erişim, 15.05.2021) https://www.cfr.org/in-brief/whats-next-scotlands-independence-movement?utm_content=051821&utm_source=tw&utm_medium=social_owned&fbclid=IwAR1Mkq1MvBtNB1oVG_1-u4ral8NGKBR-4jhlrlmXjBTW-n5mn4K87bYLQ_0

SCOTTISH GOVERNMENT. (2020). "GDP Quarterly National Accounts for Scotland: 2019 Q4", (Erişim, 15.12.2019) <https://www.gov.scot/publications/gdp-quarterly-national-accounts-for-scotland-2019-q4/>

- SOLLY, M. (2020). "A not So-Brief History of Scottish Independence", *Smithsonianmag*, (Erişim, 20.01.2021) <https://www.smithsonianmag.com/history/brief-history-scottish-independence-180973928/>
- STANDO, O. (2020). "The Tory litany of broken Brexit promises", (Erişim, 17.01.2021) <https://www.snp.org/brokenbrexitpromises/>
- STATISTA. (2021a). "Gross domestic product per capita in the UK from 1955 to 2020", (Erişim, 7.03.2021) <https://www.statista.com/statistics/970672/gdp-per-capita-in-the-uk/>
- STATISTA. (2021b). "Gross domestic product (GDP) in Catalonia and the whole of Spain between 2003 and 2019", (Erişim, 09.02.2021) <https://www.statista.com/statistics/327063/gross-domestic-product-in-catalonia-and-spain/>
- STATISTA. (2021c). "Gross domestic product (GDP) per capita in Catalonia and the whole of Spain between 2004 and 2019", (Erişim, 09.02.2021) <https://www.statista.com/statistics/327120/gdp-per-capita-in-catalonia-spain-and-eurozone/>
- THE GUARDIAN. (2021). "The EU must welcome an independent Scotland", (Erişim, 28.04.2021) https://www.theguardian.com/politics/2021/apr/29/the-eu-must-welcome-an-independent-scotland?utm_term=Autofeeds&CMP=tw_t_gu&utm_medium&utm_source=Twitter#Echobox=1619651435
- THE LOCAL. (2019). "What the election results tell us about the Catalan independence movement", (Erişim, 17.01.2021) <https://www.thelocal.es/20190430/moderate-catalan-separatists-boosted-in-spain-election>
- THE SCHOOL RUN. (2020). "An Overview of the Scottish Education System", (Erişim, 10.01.2020) <https://www.theschoolrun.com/overview-scottish-education-system>
- THE SCOTTISH PARLIAMENT. (2018). "List of devolved Powers from 1999", (Erişim, 04.03.2021) <https://www.parliament.scot/images/Parliament%20Publications/DevolvedPowers.pdf>
- THE SPANISH CONSTITUTION. (1978). "Article 2", 9, (Erişim, 05.05.2021) <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf>
- THOMAS, N. (2012). "ETA'dan sonra? Katalonya, Euskadi ve İspanya Anayasası", *Democratic Progress Institute*, ss. 10.
- TORRANCE, D. (2019). "Scottish Devolution: Section 30 Orders", (Erişim, 10.03.2021) <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8738/>
- UK PARLIAMENT. (2021). "State of the parties", (Erişim, 12.03.2021) <https://members.parliament.uk/parties/Commons>
- UK PARLIAMENT. (2021). "The Articles, constitution and trade". (Erişim, 05.02.2021) <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/legislativescrutiny/act-of-union-1707/overview/the-articles-constitution-and-trade/#:~:text=Article%201%3A%20From%201%20May,Andrew%20were%20to%20be%20combined>
- UN CHARTER. (2021). "United Nations Charter". (Erişim, 02.10.2021) <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>
- WORLDOMETER. (2021). "United Kingdom Population", (Erişim, 09.02.2021) <https://www.worldometers.info/world-population/uk-population/>
- YILDIZ, M. (2011). "İspanya Yönetim Sistemindeki Tekçilik ve Federalizm Tartışmalarının Değerlendirilmesi", *Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C: 29, No:2, ss. 178-187.

Summary

The independence referendums held in Scotland in 2014 and in Catalonia in 2017 are considered to be the two most important developments indicating the increase in regional independence movements in Europe recently. However, it can be forgotten that the independence movements of the regions are actually a struggle that has been lasting for centuries. For this reason, first of all, the historical development of Scottish and Catalan independence movements and then a current comparison are explained in the study. A comprehensive evaluation of the regions is provided by including the works of thinkers who are experts in sub-state nationalism and the news of independent think tanks and broadcasting organizations due to the fact that the subject is up-to-date.

The most important causes for the strengthening of the independence demands of these regions in the society are specified as loss of imperial power, strong sub-state institutionalisation, public diplomacy activities, economic demands, constitutional crises, activities of separatist political parties. Firstly, both Scotland and Catalonia have witnessed the decline of imperialist power and prestige in different periods as the empires in which they took part in lost their colonies. Secondly, institutionalization is more effective than traditional elements such as identity and language, as it supports political and social mobilization. In both Spain and the United Kingdom have modern and well-established institutional structure so that they preserved the existence of separatist sub-state identities, just like federal institutions. Third, public diplomacy is very important for nations demanding independence. These nations aim to increase their political influence by making themselves heard in different countries in order to create a strong sense of identity. Fourth, both Catalan and Scottish nationalist think that they are not able to use their economic capacities fully and effectively due to the control of the central governments. Fifth, the ambiguity of the constitutions future of both Scotland and Catalonia and the dominance of the central government-influenced bodies that shape constitution making are somewhat similar. Lastly, in both regions, regional separatist parties are the main actors of the independence movements. Of course these factors have different conjunctures due to the different internal and external dynamics of the regions.

Although there is stronger economic motivation and public diplomacy in Catalonia, recent opinion polls and regional election results show that support for the expansion of autonomous rights rather than independence is on the rise. Scotland, on the other hand, with its strong political structure led by Sturgeon, can create a serious pressure on the international public opinion on independence movements, especially after Brexit, as can be understood from opinion polls. Increasing demands for a referendum in Scotland are creating increasing pressure on the UK Government. This could put pressure on the Spanish Constitution, which outlawed the regions' independence referendum. More autonomy rights to be offered to Catalonia can be taken as a precaution against a different crisis that may be encountered in the future. For the United Kingdom, the fact that Scotland and of course other autonomous regions had almost no say in the negotiations during the Brexit process increased Scotland's demands for independence. For this reason, the UK needs to do more than Spain to push the second Scottish independence referendum at a later date. It is unlikely that even the greatest possible effort will be able to stop the SNP-led Scottish independence movement, backed by growing popular support. After all, although the independence movements in these two regions have recently turned in different directions, both regions continue to follow each other's independence movements closely and both regions continue to affect international public and central governments.